

UPPLANDS
VÄSBY

Miljöstrateg

Jimmy Rudemyr

08-59097706

jimmy.rudemyr@upplandsvasby.se

Datum:

2025-03-13

Diarienummer:

KS/2025:47

Upplands Väsby kommuns hållbarhetsredovisning 2024

Väsby's hållbarhetsresa

Förord från kommundirektör Derk de Beer

Det är med glädje jag presenterar 2024 års hållbarhetsredovisning för Upplands Väsby kommun. Under de senaste åren har vi förstärkt hållbarhetsarbetet i vår kommun med störst fokus på social hållbarhet.

Vi kommer fortsätta att stärka Upplands Väsby kommuns roll som en ledande aktör inom hållbarhet, både för vår miljö och för alla människor som lever och verkar här. Genom samarbete, innovation och uthållighet kommer vi att fortsätta att driva förändring och skapa en mer hållbar framtid för kommande generationer.

Jag vill tacka alla Väsbybor, företag, föreningar, organisationer och övriga aktörer som har deltagit och stöttat arbetet under det gångna året. Ert engagemang och stöd är avgörande för att vi ska kunna fortsätta att göra framsteg.

Tillsammans kan vi bygga en mer hållbar framtid för alla i Upplands Väsby kommun.

Innehåll

Upplands Väsby kommuns hållbarhetsredovisning 2024	1
Väsby's hållbarhetsresa Förord från kommundirektör Derk de Beer	1
1 Inledning.....	3
1.1 Hållbar utveckling i Väsby.....	3
1.2 Hållbarhetsredovisningens omfattning	4
2 Ekologisk hållbarhet	4
2.1 Miljöbästa kommun.....	4
2.2 Klimatförändringar	5
2.3 Föroreningar	13
2.4 Vatten och marina resurser	13
2.5 Biologisk mångfald och ekosystem.....	15
2.6 Resursanvändning och cirkulär ekonomi.....	16
2.7 Grön finansiering	21
3 Social hållbarhet.....	23
3.1 Boende och livsmiljö.....	23
3.2 Demokrati och deltagande	25
3.3 Utbildning och arbete	34
3.4 Uppväxtvillkor och folkhälsa.....	40
3.5 Kommunen som arbetsgivare.....	43
Kommunledningskontoret	46

1 Inledning

Upplands Väsby kommun, strategiskt belägen i den expansiva Stockholmsregionen, är en dynamisk och attraktiv plats att bo och verka på. Kommunens centrala läge gör pendling till och inom Stockholmsregionen smidig, samtidigt som närheten till Arlanda flygplats skapar möjligheter för internationella förbindelser.

Kommunen präglas av ett varierat geografiskt landskap, med parker, skogar och sjöar som ger invånarna möjligheter till rekreation och friluftsliv. Genom att kombinera det naturnära med moderna bekvämligheter skapar Upplands Väsby en trivsamt miljö för både människor och företag.

1.1 Hållbar utveckling i Väsby

En hållbar utveckling tillgodoser alla människors behov och rättigheter utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodose sina. Hållbar utveckling definieras genom tre dimensioner: ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet. Ett ekologiskt hållbart samhälle innebär att ta ansvar för hur planetens resurser används. Kommunen kan bidra genom att använda resurser klokt, minimera utsläpp till luft och vatten, bevara biologisk mångfald och arbeta för en hållbar konsumtion, produktion och samhällsplanering. Ett socialt hållbart samhälle är ett jämställt och jämlikt samhälle där människor lever ett bra liv med god hälsa, utan orättvisa skillnader. Det förutsätter att människor känner tillit och förtroende till varandra och är delaktiga i samhällsutvecklingen. Ekonomisk hållbarhet innebär att förvalta och utveckla mänskliga och materiella resurser på ett långsiktigt hållbart sätt.

Upplands Väsby kommuns hållbarhetsarbete utgår från Agenda 2030, internationella och nationella regelverk, EU-direktiv och Parisavtalet. För att nå dessa målsättningar behöver alla aktörer i samhället vara involverade och engagerade i att hitta hållbara lösningar.

Agenda 2030 med de 17 globala målen är den mest ambitiösa planen för hållbar utveckling som världens länder någonsin antagit och finns till för att uppnå fyra ambitioner till år 2030:

- att avskaffa extrem fattigdom
- att minska ojämlikheter och orättvisor i världen
- att främja fred och rättvisa
- att lösa klimatkrisen.

Agenda 2030 är ett strategiskt verktyg för kommunen. Strukturen med mål och delmål gör det möjligt att arbeta systematiskt. Det finns stöd för genomförande och uppföljning för kommuner och regioner från Kolada, som delar statistik kopplat till de globala målen.

1.2 Hållbarhetsredovisningens omfattning

Upplands Väsby kommuns hållbarhetsredovisning bygger på styrande dokument inom hållbarhetsområdet, som översiktsplanen, klimat- och energistrategin, avfallsplanen, plan för social hållbarhet samt handlingsplan för Agenda 2030. Förutom att redovisningen utgår från Agenda 2030 har kommunen även tagit ett första steg mot att anpassa redovisningen efter CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive) och specifikt standarderna för ekologisk och social hållbarhet från European Sustainability Reporting Standards (ESRS). Hållbarhetsredovisningen täcker redan många områden och kommer att utvecklas vidare.

Avsnittet som berör ekologisk hållbarhet följer ESRS-standarderna i rubrikstrukturen. ESRS-standarderna fungerar som ett vägledande ramverk för att presentera och kommunicera kommunens arbete inom ekologisk hållbarhet. Ekonomisk hållbarhet inkluderas inte i denna redovisning utan återfinns i Upplands Väsby kommuns årsredovisning. Avsnittet som berör social hållbarhet har en rubrikstruktur om fem kapitel. Fyra handlar om områden som utgör kommunens inriktning inom social hållbarhet. Det femte kapitlet handlar om kommunen som arbetsgivare, vilket följer standard enligt ESRS.

Statistiken inom olika områden i hållbarhetsredovisningen kan variera i tid på grund av olika faktorer. Till exempel kan viss statistik, som avfallsstatistik, klimatbudget och statistik från Statistiska Centralbyrån (SCB), redovisas med ett eller flera års fördröjning på grund av den tid det tar att samla in och verifiera data.

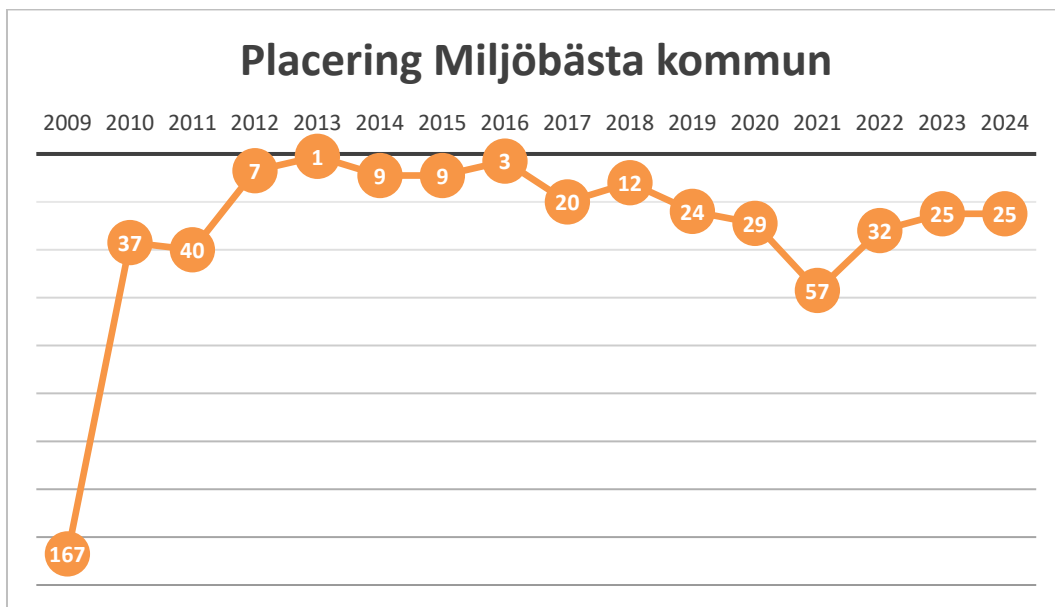
2 Ekologisk hållbarhet

Upplands Väsby kommun har varit certifierad enligt miljöstandarden ISO 14001 sedan 2010. Det innebär att kommunen har implementerat ett miljöledningssystem för att stödja utvecklingen av verksamheten på ett miljömässigt hållbart sätt. Miljöledningssystemet integreras i det ordinarie ledningssystemet och omfattar alla verksamheter. Det underlättar en enhetlig och systematisk metod för ständiga förbättringar genom planering, genomförande, uppföljning och kontinuerliga förbättringar.

Miljöarbetet i Upplands Väsby kommun baseras vidare på bland annat miljö- och klimatpolicyn, klimat- och energistrategin samt avfallsplanen. För att säkerställa ett effektivt miljöarbete görs varje år en värdering av de områden där organisationen har störst miljöpåverkan.

2.1 Miljöbästa kommun

Upplands Väsby kommer på plats 25 när Aktuell Hållbarhet rankar årets miljöbästa kommuner 2024, vilket är samma plats som kommunen hamnade på 2023. Upplands Väsby har fått poäng bland annat för systematiskt arbete med att restaurera våtmarker och ekosystemtjänster, att kommunens budget för klimatarbetet har ökat och för sitt arbete med att anpassa samhället för klimatförändringar. Att arbeta systematiskt och med ständiga förbättringar har under åren varit stommen i Upplands Väsby kommuns miljöarbete. Att ligga bland de 25 miljöbästa kommunerna i landet är bra, men ambitionen är att klättra ytterligare. I toppen ligger landets större städer.

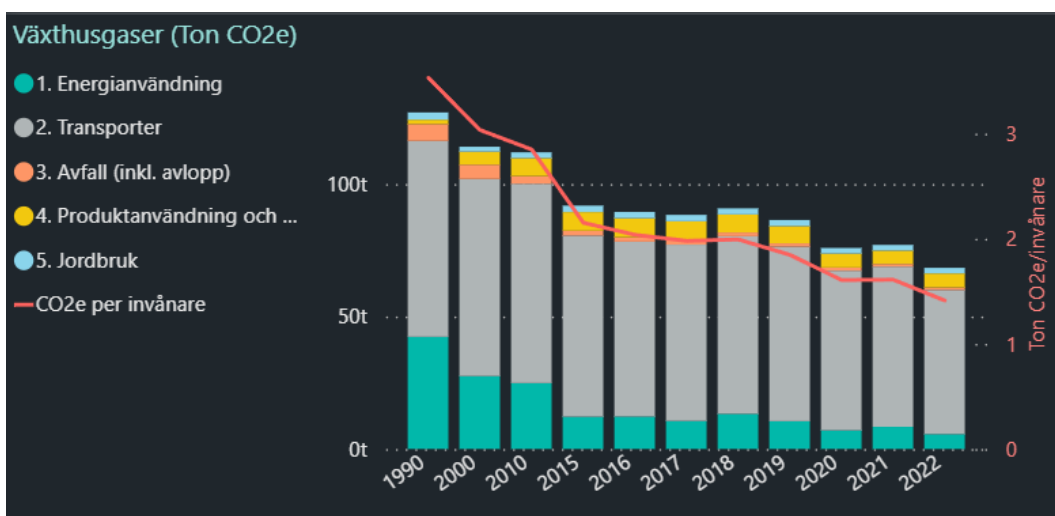
Figur 1. Upplands Väsby kommuns placering i Aktuell Hållbarhets rakning för Miljöbästa kommun från år 2009 till år 2024.

Upplands Väsby hamnar på åttonde plats i landet när medborgarna tycker till om sina upplevelser av kommunens insatser för att minska deras klimatpåverkan.

2.2 Klimatförändringar

Den kommunala organisationen arbetar med att minska utsläpp av växthusgaser till atmosfären genom mål och åtgärder i kommunens klimat- och energistrategi. Arbetet rapporteras löpande till kommunstyrelsens klimat-, miljö- och hållbarhetsutskott. Utöver detta har kommunen ett samarbete med Sigtuna, Sollentuna och Upplands-Bro kring energi- och klimatrådgivning, vilket finansieras av Energimyndigheten. Genom rådgivningen kan privatpersoner, föreningar samt små och medelstora företag få tips och råd om hur energianvändningen kan minskas.

Sveriges har ett nationellt klimatmål att nå netto-noll utsläpp av växthusgaser till 2045. Genom att ta itu med utsläpp av växthusgaser på lokal nivå bidrar Upplands Väsby kommun till det nationella målet. Samtidigt har Väsby ett eget mål om netto-noll utsläpp till 2040. Denna inriktning är väsentlig för att säkerställa en hållbar och livskraftig miljö för Väsbybor och samhället som helhet.

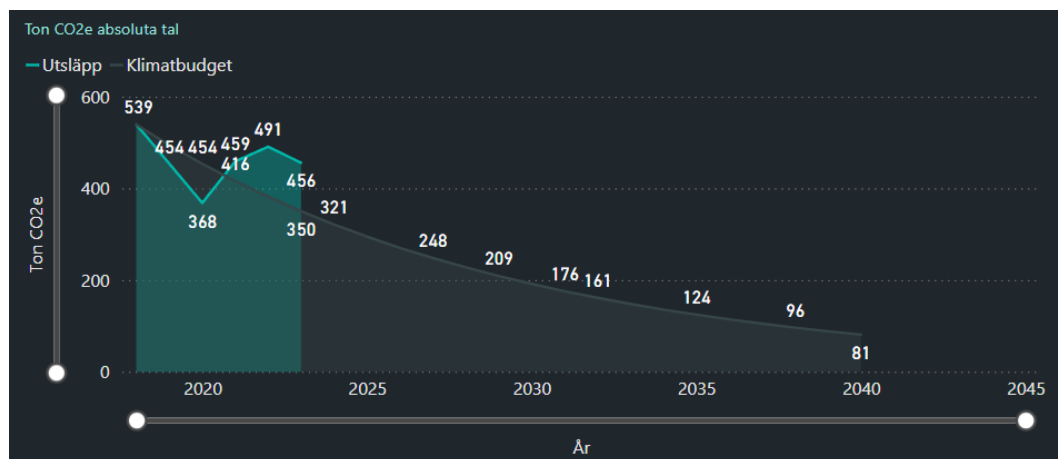
Figur 2. Utveckling av växthusgasutsläpp inom Upplands Väsby kommuns geografiska yta från år 1990 fram till 2022.

De territoriella växthusgasutsläppen inom kommunens geografiska yta har minskat sedan år 1990 med omkring 46 procent. Den största utsläppskällan inom kommunen under mätperioden är transporter följt av energianvändning samt produktanvändning. Resultatet från 2022 visar att den minskande trenden håller i sig. Jämfört med 2021 minskade utsläppen med drygt 11 procent och den största skillnaden var i de två största utsläppsområdena. Förändringen var mest märkbar inom sektorerna transporter på väg, för transportområdet, och bostäder inom energiområdet. Inom det tredje största utsläppsområdet, produktanvändning, ökade utsläppen något jämfört med 2023. Den långsiktiga trenden inom området är dock sjunkande.

Förändringstakten när det gäller utsläpp av växthusgaser är något snabbare än för landet som helhet och i linje med medelvärdet för Stockholms län.

2.2.1 Klimatbudget

För att konkretisera och arbeta strategiskt mot kommunens klimatmål har en klimatbudget tagits fram för den kommunala organisationen. Klimatbudgeten kommer att vara en ram för att hantera och minska kommunens klimatpåverkan. Den ska ge underlag för att ta fram och genomföra åtgärder för att nå klimatmålet.

Figur 3. Upplands Väsby kommuns klimatbudget för den kommunala organisationen.

Klimatbudgeten är framtagen i enlighet med standarden Greenhouse gas Protocol for Communities (GPC). GPC är en metod framtagen för att underlätta för kommuner att mäta sina utsläpp och sätta mål i förhållande till Parisavtalet. I standarden delas utsläpp upp i tre områden eller scope. Scope 1 innehåller direkta utsläpp från den kommunala organisationen, exempelvis utsläpp från egna fordon. Scope 2 innehåller indirekta utsläpp från nätburen energi som el och fjärrvärme. Scope 3 innehåller indirekta utsläpp där utsläpp sker någon annanstans på grund av organisationens aktiviteter, som exempelvis transporter och framställande av produkter och material.

Upplands Väsby kommuns klimatbudget omfattar utsläpp inom scope 1 och 2, scope 3 ingår inte. Analysen visar att kommunorganisationen höll sig inom budgetramen under 2020, vilket eventuellt kan ha påverkats av effekterna av den pågående coronapandemin. Under 2021 ökade dock utsläppen igen, och år 2022 släppte kommunen sammanlagt ut 491 ton CO₂. Under 2023 minskade utsläppen något till 456 ton CO₂. Förändringen kan främst härledas till minskad användning av köldmedia och minskade utsläpp från kommunens fordonssflotta.

Trots minskade utsläpp jämfört med 2022 så överskreds budgeten med drygt 130 ton. Följande avsnitt redovisar flera åtgärder som kommunen genomfört för att minska

organisationens utsläpp. Åtgärderna är i de flesta fall riktade mot de största utsläppsområdena men de är inte tillräckliga i förhållande till Parisavtalet.

2.2.2 Klimatinvesteringar

I flerårsplan 2024-2026 har kommunen avsatt 30 miljoner kronor för investeringar i klimatåtgärder. Kommunen har under 2024 fattat beslut om tre klimatinvesteringar:

- **Gatubelysning:** En stor del av gatubelysningen har uppnått sin tekniska livslängd, något som tydligt syns på underhållsinsatserna som behöver fokuseras på äldre armaturer i större utsträckning än nya. Kontinuerlig uppgradering av kommunens gatubelysning är en effektiv klimatåtgärd och ingår i uppdraget för kontoret för samhällsbyggnad. Enligt nuvarande plan byts knappt 400 armaturer varje år och med denna takt kommer kommunens armaturer vara utbytta 2033. Men med hjälp av klimatinvesteringsmedel kan utbytestakten öka och målsättningen nås tidigare.

Armaturbytet ger en beräknad besparing av 59 600 kWh per år. Den årliga besparingen i CO₂, enligt Naturvårdsverkets omräkningstabell ([Klimatklivet - Vägledning om beräkning av utsläppsminskning](#)), motsvarar drygt 5 ton CO₂e per år.

- **Kylmaskin:** En ny kylmaskin i Vilundaparken möjliggör för minskad energianvändning, minskat klimatavtryck och minskade kostnader för Upplands Väsby kommun. Idag betjänas ishallen av en inhyrd kylmaskin, som är placerad utomhus i en container. Istillverkningen skapar stora mängder värme som med dagens lösning inte går att ta vara på. Genom att investera i en ny kylmaskin och flytta in den i ishallen så skapas goda möjligheter för att ta vara på överskottsvärmen. Den återvunna värmen kan användas till att förvärma ventilationsluft och luft till avfuktarna i ishallen samt till tappvarmvattenanvändning.

Sammantaget leder återvinningen till en effektivisering av energianvändningen med drygt 500 000 kWh el och värme. Det motsvarar ca 22 ton CO₂e per år.

- **Laddstolpar:** Med en ökad tillgänglighet till laddstationer uppmuntras fler att välja elfordon i stället för fordon som drivs med fossila bränslen. Detta leder till minskade utsläpp av växthusgaser och förbättrad luftkvalitet. På nio parkeringsytor har laddstolpar installerats. Laddstolparna är av semi-snabb kapacitet vilket innebär att två timmars laddning ger ungefär 12 mils körning. Det har installerats en laddstolpe per parkeringsyta och varje laddstolpe inkluderar två laddpunkter, vilket innebär att två fordon kan ladda samtidigt.

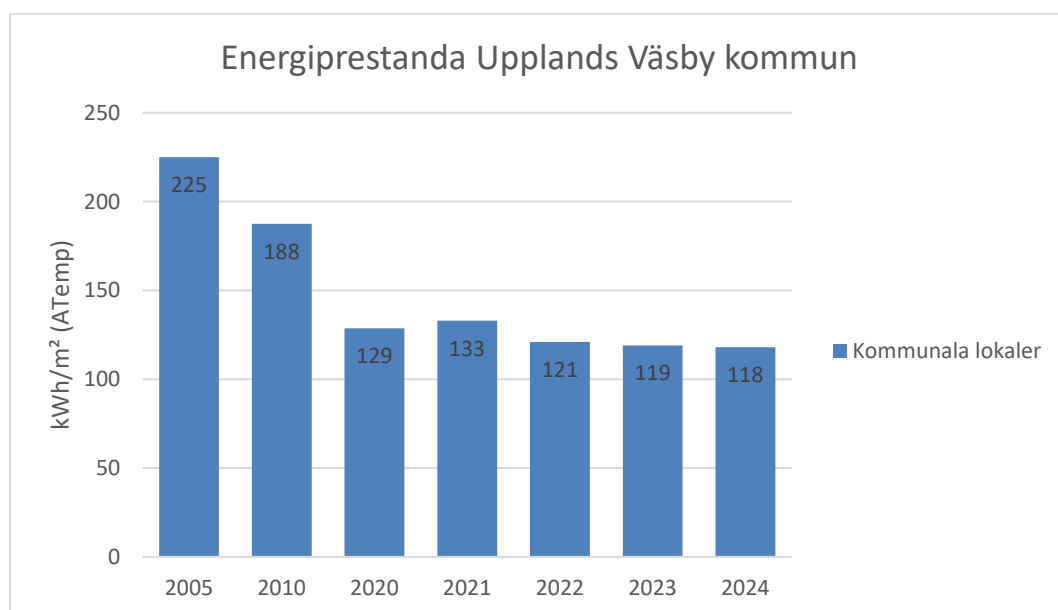
Laddstolparna genererar i sig inte någon klimatnytta. Men infrastrukturen möjliggör för omställning mot en mer elektrifierad fordonsflotta för verksamma, boende och besökande i Upplands Väsby. Nyttjandegraden av laddstolparna är en viktig aspekt. Klimatnyttan kan uppskattas till 150 kg CO₂e per laddning, förutsatt att varje fulladdat elbilsbatteri ersätter motsvarande mängd fossila bränslen (i det här fallet bensin). I ett fall där en elbil laddas varje arbetsdag under ett år så sparas 39 ton CO₂e. Det är svårt att uppskatta mängden laddning över tid men kommunen har tillgång till statistik för varje enskild stolpe som installerats och följer den kontinuerligt.

Det är ständigt en avvägning kring vilka åtgärder som anses vara viktigast och vilka som måste göras. Investeringarna i gatubelysning och värmeåtervinning är effektiva och tydligt kopplade till klimat- och energistrategin, där energi och transporter är de största utsläppsområdena för den kommunala organisationen.

Transporter står för den största mängden utsläpp av växthusgaser i Upplands Väsby. På nationell nivå behöver utsläppen i transportsektorn minska med 63 procent till år 2030 jämfört med år 1990 och Naturvårdsverket pekar ut elektrifiering av fordonsflottan som ett av de viktigaste områdena för att minska klimatpåverkan inom sektorn. Genom att installera publika laddstolpar på större parkeringsytor gör Upplands Väsby en nyttig klimatsats som går i linje med både Naturvårdsverkets rekommendationer och kommunens klimat- och energistrategi. Av åtgärderna som utfördes 2024 är installationen av laddstolpar den insatsen med störst potentiell klimatnytta. De eventuella minskade utsläppen kommer påverka klimatbudgeten för kommunen som geografisk yta och inte klimatbudgeten för den kommunala organisationen.

2.2.3 Elanvändning och elproduktion

Sedan 2005 har kommunen arbetat systematiskt med energieffektiviseringar, vilket är en fortsatt viktig del av kommunens klimat- och energistrategi. Arbetet minskar kostnader för el och fjärrvärme samt behovet av energiproduktion från icke-förnybara källor. Genom att minska användningen av fossila bränslen minskar också utsläppen av växthusgaser.

Figur 4. Utveckling av kommunens energiprestanda från år 2005 till år 2024.

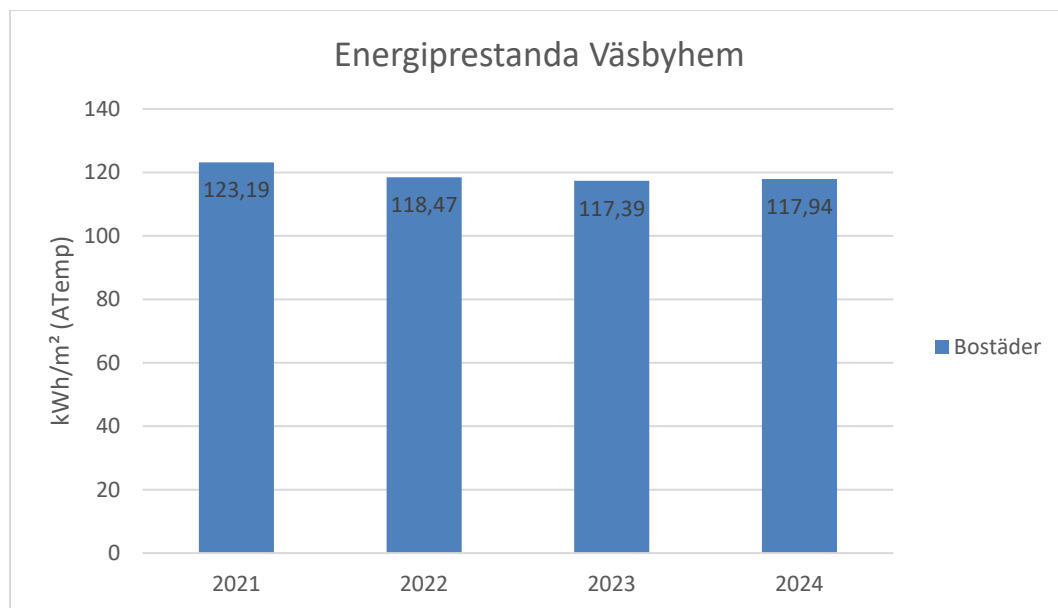
Resultatet för energianvändningen i kommunens fastigheter hamnar på 118 kWh per kvadratmeter för 2024, vilket med marginal är under klimat- och energistrategins mål till 2025 på 125 kWh per kvadratmeter.

Det goda resultatet beror på flera faktorer. Dels har energieffektiva lokaler uppförts och befintliga lokaler energieffektiviserats systematiskt, dels har digitalisering och AI gjort det enklare att identifiera och analysera avvikelser. En avgörande faktor för ett framgångsrikt energioptimeringsarbete är kunniga drifttekniker.

Under 2024 färdigställdes Viraskolan. Fastighetens beräknade behov av köpt energi är 24 kWh per kvadratmeter uppvärmd yta. Byggnadens beräknade primärenergital är 44 kWh per kvadratmeter och med stor marginal mindre än 60 procent av Boverkets byggregler (BBR).

Som en del av energieffektiviseringsarbetet har flera fastigheter fått nya värmekällor. Dessutom har solceller installerats både i nybyggda och befintliga byggnader, nya värmepumpar har satts in, ventilationsaggregat har bytts ut och driften har optimerats.

Kommunens drifttekniker har fått fortsatt utbildning i bland annat passivhusteknik och systeminstallationer och använt sin kunskap i kommunens lokaler.

Figur 5. Utveckling av Väsbyhems energiprestanda från år 2021 till år 2024.

Väsbyhem arbetar systematiskt med energieffektivisering och under året har:

- 378 nya vattenmätare för individuell vattenmätning och debitering installerats.
- Mimboxen, som finns i en av tvättstugorna, sedan start sparat ca 28 000 liter vatten och minskat utsläpp av mikroplaster.
- Hästhagsvägen fått en ny mer effektiv värmepump samt systemlösning.

2.2.4 Lokal energiproduktion

Solceller på kommunala lokalers tak producerade 160 MWh el under 2024, vilket är en knapp fördubbling jämfört med 2023. Det finns nu solceller på åtta av kommunens byggnader, varav två tillkom under 2024. Det kommunägda vindkraftverket, som står i Ockelbo kommun, producerade mindre än den förväntade årliga produktionen på 6 900 MWh. Detta berodde bland annat på tekniska problem och svaga vindar.

Även Väsbyhem arbetar med installation av solceller. 2024 har 12 nya anläggningar driftsatts. Det innebär att Väsbyhem nu har sammanlagt 22 solcellsanläggningar. Detta bidrar till att behovet av köpt el minskar framöver. Det övergripande målet från klimat- och energistrategin är att 10 procent av kommunens och Väsbyhems elförbrukning ska komma från egen produktion. Under 2024 levererades 460 MWh solet, vilket utgör 7,3 procent av Väsbyhems elbehov.

2.2.5 Energi- och klimatrådgivning

Under 2024 erbjöds kostnadsfri energi- och klimatrådgivning för Väsbybor, föreningar och företag i Väsby. Rådgivningen fokuserade på att hjälpa Väsbybor att minska sina energikostnader, optimera sin energianvändning, resa hållbart och att vara stöd inför installation av solceller.

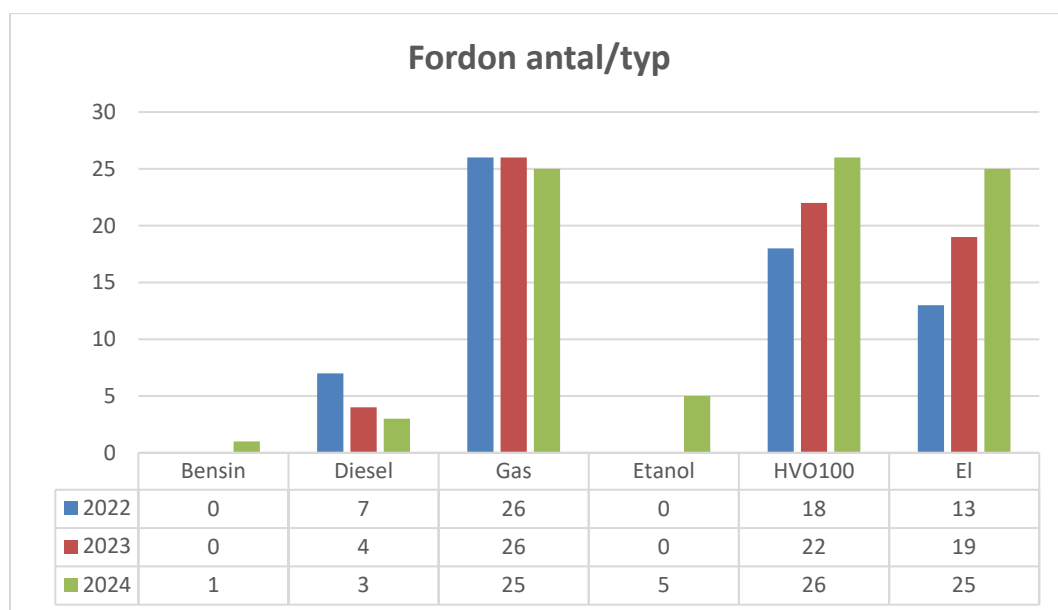
Sammanlagt genomfördes 38 rådgivningssessioner av energi- och klimatrådgivningen i Väsby under året. Av dessa rådgivningar var 25 riktade till privathushåll och övriga till företag och bostadsrättsföreningar.

Taxan för bygglovsverksamhet uppdaterades med årligt PKV-index (Prisindex Kommunal Verksamhet är ett mått på prisutvecklingen sammantaget i kommunerna och används för att räkna om kostnadsutvecklingen i löpande priser till fasta priser). Den innehöll flera justeringar av avgifter som varit för låga samt en reducering av avgifter kopplade till energieffektivisering med 50 procent.

2.2.6 Fordon i kommunorganisationen

Kommunen arbetar med att ställa om fordonsflottan till fordon som drivs av förnybara drivmedel och el. Transporter utgör den näst största utsläppskällan inom kommunorganisationen, och en omställning till förnybara alternativ är väsentlig för att minska beroendet av fossila bränslen.

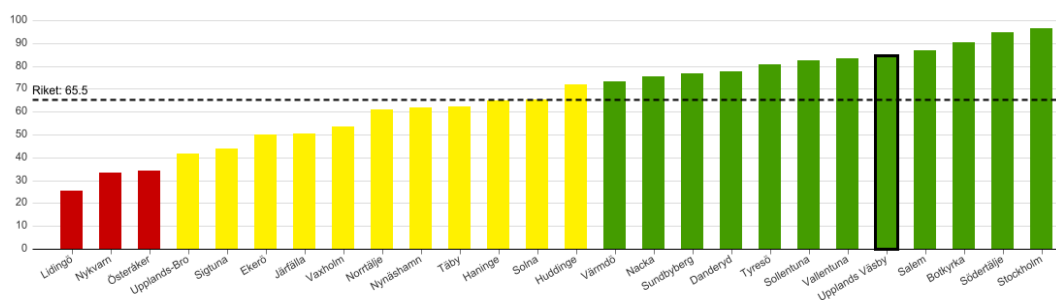
Utvecklingen under 2024 visar att kommunen gör framsteg mot sitt mål från klimat- och energistrategin om en fossiloberoende fordonsflotta till 2030. Genom att investera i fordon som drivs av förnybara drivmedel och el, såsom elbilar, hybridfordon eller fordon som drivs av biogas eller etanol, kan kommunen minska sina koldioxidutsläpp betydligt och främja en hållbar utveckling.

Figur 6. Fördelning mellan fordonstyper i kommunorganisationen.

Jämfört med andra kommuner i länet ligger Upplands Väsby bra till när det gäller andelen fossiloberoende fordon i kommunorganisationen och med marginal över riksgenomsnittet för området.

Fossiloberoende fordon i kommunorganisationen, andel (%), Upplands Väsby, värde: 84.6, år: 2023. Källa Kolada

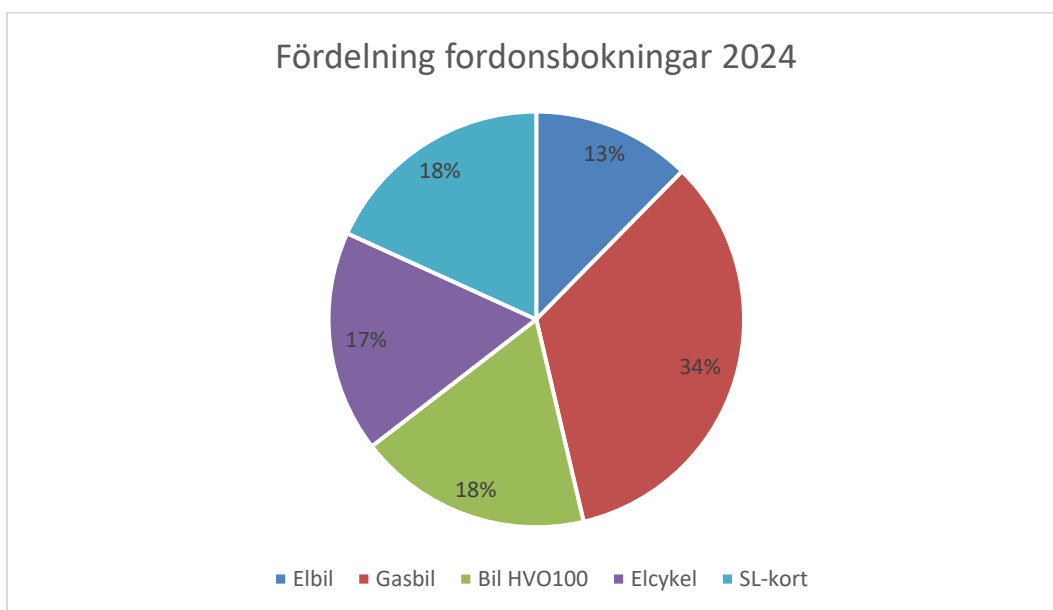

Figur 7. Fossiloberoende fordon i kommunorganisationen, andel (%) i jämförelse med övriga kommuner i länet.

2.2.7 Fordonspool och mätoped

Kommunens fordonspool erbjuder alla medarbetare möjlighet att boka fordon för tjänsteresor, inklusive bilar, cyklar och SL-kort. Syftet med fordonspoolen är att minska användningen av egna bilar i tjänsten. I fordonspoolen finns fyra elbilar, tre gasbilar, två elcyklar och tre SL-kort tillgängliga för användning.

Elcyklar har blivit ett populärt färdmedel under 2024 och bokningar av kommunens SL-kort har ökat under samma period. Främst är det bilarna som bokats under året, med en något större efterfrågan på gasbilar.

Figur 8. Fördelning mellan olika fordon, inklusive SL-kort, som bokats via Bilpoolen år 2024.

Under sommaren började den gröna lådcykeln, mätopeden, rulla runt i Upplands Väsby. Det är kommunens geodataenhet som är ute och gör mätningar för att alla kartor över Upplands Väsby ska vara korrekta och uppdaterade. I lådan får alla instrument som behövs för mätningarna plats. Cykeln är mer miljövänlig än tjänstebil och lättare att parkera, och personalen får friskvård på köpet.

Figur 9. Mätoped. Foto: Upplands Väsby kommun

Mätopeden är inte den första lådcykeln i kommunens verksamheter. Sedan tidigare finns bibliotekets bokcykel. Det är en lådcykel som bibliotekets personal använder för att ta med böcker ut till olika delar av Upplands Väsby, tipsa om läsning och berätta om sin verksamhet. Kommunens enhet som ansvarar för datorer och annan IT-utrustning, har också en lådcykel för transporter.

Under året har en zonkarta skapats som illustrerar cykelavstånd inom 15 minuter. Kartan är publicerad i kommunens interna webGIS och kan användas av alla inom organisationen som överväger att byta tjänstebil mot cykel för kortare tjänsteärenden.

2.2.8 Mobilitetsveckan

Den europeiska mobilitetsveckan pågår i september varje år. 2024 ville Upplands Väsby kommun uppmuntra Väsbyborna att välja hållbara sätt att resa.

För att inspirera fler att ta cykeln erbjöd kommunen, tillsammans med energi- och klimatrådgivningen, gratis cykelservice under en eftermiddag. Då kunde cyklister få hjälp med bland annat kontroll och justeringar av bromsar, däck och andra delar, enklare rengöring och smörjning av kedjan. Omkring 50 Väsbybor tog chansen att få cykeln fixad och ställa frågor till kommunens trafikplanerare och kommunikatör samt till regionens energi- och klimatrådgivare.

Figur 10. Foto: Mostphoto

Det hölls ett gratis webinarium om samåkning, bilpooler och hur du kan göra vardagen mer hållbar och snäll mot plånboken. Förbipasserande uppmuntrades även att besvara en digital cykelenkät och runt 40 personer gick sedan in och besvarade den.

2.2.9 Väsbyhems fordonspark

Väsbyhems fordonspark består av 30 fordon fördelat på 19 elbilar, 11 hybridbilar (gas/bensin). I de upphandlingar där det är möjligt utifrån verksamhetens behov ställs krav på drivmedel. Syftet är att minska användandet av fossila bränslen, i enlighet med kommunens klimat- och energistrategi, när entreprenörer utför arbete för Väsbyhem samt vid transporter av varor och material.

2.3 Föroreningar

Upplands Väsby kommun arbetar aktivt med att förebygga, motverka och sanera föroreningar inom kommunen. Utöver detta är kommunen också engagerad i externa samarbetsorgan såsom Östra Sveriges Luftvårdsförbund (ÖSLVF) och bullernätverket i Stockholms län.

2.3.1 PCB-förorening i kommunen

2013 upptäcktes en PCB-förorening i samband med en regional studie om miljöstörande ämnen i fisk. Efter omfattande undersökningar fastställdes källan till föroreningen vara kvarteret Messingen. Som svar på detta initierade kommunen ett projekt med målet att identifiera den ansvariga verksamhetsutövaren och att utreda åtgärder för att stoppa vidareläckage samt sanera PCB-föroreningen i mark, sediment och vatten.

Peab genomförde en sanering av 5 ton PCB från marken vid Messingen. Dock lämnades 100 kg PCB på grund av tekniska skäl. I Oxundasjön finns det 5 ton PCB i sedimenten. Sjön är en sekundär spridningskälla från Messingen.

Sedan 2016 har IVL Svenska miljöinstitutet på uppdrag av kommunen genomfört provtagningar av ytvatten. Från och med 2023 sker provtagningar i ytvatten två gånger per år och fisk en gång per år. Provtagningarna visar att:

- I Väsbyån är halterna låga uppströms tätorten. Nedströms är halterna något högre, vilket indikerar att det alltså sker ett visst läckage från området.
- Högre halt PCB rinner ut ur Oxundasjön än in i sjön, vilket indikerar att PCB sprids från sediment i Oxundasjön.
- Det finns en statistiskt säkerställd tendens till sjunkande koncentrationer över tid av PCB i tillflödet via Väsbyån till Oxundasjön men däremot inte i utflödet via Marängsån.

Länsstyrelsen Stockholm tar varje år fram en prioriteringslista över förorenade områden i Stockholms län. Prioriteringslistan baseras bland annat på föroreningarnas farlighet, halter och utbredning, klimatförändringar, miljö kvalitetsnormer, människors hälsa, riksintressen, naturskydd och platsens spridningsförutsättningar. Prioriteringslistan visar de områden som bedöms ha störst behov av någon typ av insats exempelvis undersökning, sanering eller skyddsåtgärd. PCB-föroreningen i Väsby ligger på plats två i prioriteringslistan år 2024. Upplands Väsby arbetar med frågan från två håll: ett ur perspektiv som markägare, och ett ur perspektiv som tillsynsmyndighet.

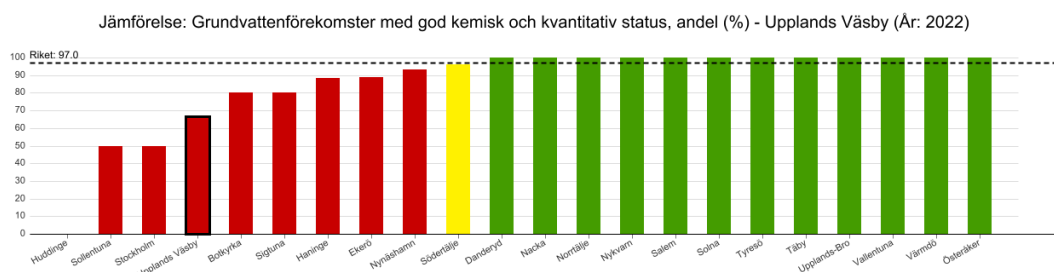
2.4 Vatten och marina resurser

I Upplands Väsby finns ett rikt vattensystem. Mälaren och fem sjöar ligger helt eller delvis inom kommunens gränser. Mälaren är en viktig dricksvattentäkt och spelar en central roll för vattenförsörjningen i regionen.

Grundvattnet i Upplands Väsby är av särskilt intresse. Vid Hammarby fungerar det som reservvattentäkt om Mälarens vatten skulle bli otjänligt för dricksvattenproduktion. Upplands Väsby får sitt dricksvatten huvudsakligen från ytvatten via Mälaren, och 98 procent av invånarna är anslutna till det kommunala dricksvattennätet. För att säkerställa vattenförsörjningen i händelse av en krissituation används grundvattenförekomsten Stockholmsåsen-Upplands Väsby som en reservvattentäkt. Den kan förse invånarna med vatten under några dagar.

2.4.1 Grundvatten

Grundvattenförekomster som sträcker sig över flera kommuner eller län tas med i beräkningen för varje enskild kommun eller län den påverkar. Klassificeringen görs successivt över flera år, och i Kolada uppdateras det preliminära resultatet för varje år under den fleråriga cykeln. När cykeln avslutas uppdateras databasen med det slutgiltiga resultatet och inkluderar de senaste fem årens data. Upplands Väsby har fått en klassificering på 66,7 procent, vilket är lägre än både riksgenomsnittet och övriga kommuner i länet.

Figur 10. Grundvattenförekomster med god kemisk och kvantitativ status, jämförelse med övriga kommuner i länet.

Ett lågt värde kan vara en indikator på potentiella problem eller utmaningar som behöver hanteras inom området för grundvattenhantering. Det kan bland annat innebära att det finns föroreningar eller andra miljöproblem som påverkar grundvattenkvaliteten.

2.4.2 Vattenbalans

Upplands Väsby kommun hade som mål 2024 att den totala vattenförbrukningen i kommunen ska uppnå max 3 200 000 m³, vilket även kommer att gälla 2025. Under 2024 uppgick den köpta vattenmängden från Norrvatten till 3 801 017 m³, medan mängden sålt vatten till brukarna var 3 150 719 m³. Resultatet av vattenbalansen för köpt och sålt vatten under detta år var en avvikelse på 650 297 m³. Det ökade svinnet beror främst på läckor i distributionsnätet. Det finns även brister i mätningen till kommunen från Norrvattens inkopplingar.

Köpt vatten (m ³)	Sålt vatten (m ³)	Differens köpt/såld mängd vatten (m ³)
3 801 017	3 150 719	650 297

Figur 11. Köpt och såld mängd vatten under 2024 och differensen däremellan

2.4.3 Bräddningar, dricksvattensvinn och regnmätning

Under 2024 uppstod inga spillvattenbräddningar från pumpstationer. Det uppstod en större vattenläcka bland annat på Hagvägen. Det berodde på att ett gammalt gjutjärnsrör hade en spricka och att läckaget var svårt att lokalisera. Övriga händelser på VA-nätet under 2024:

- 5st vattenläckor totalt på huvudvattenledningarna
- 2st servisivattenläckor
- 10st avloppsstopp, på grund av hinder samt rötter i huvudledningar
- 10st avloppservisledningsstopp på grund av hinder i ledningarna
- 2st stopp i dagvattenledningar på grund av hinder i ledningarna eller rötter i ledningarna

Utredningar i Odenslundaområdet av tillskottsvatten startade under 2024 och beräknas vara färdiga under 2025.

2.5 Biologisk mångfald och ekosystem

Biologisk mångfald är en grundförutsättning för att ekosystemen ska fungera och fortsatt kunna leverera de ekosystemtjänster som samhället är beroende av, som rent vatten och luft, lagring av kol, pollinering av grödor och rekreation. Biologisk mångfald är en förutsättning för många andra ekosystemtjänster. Genomförandet av de globala hållbarhetsmålen upprätthålls nationellt genom bland annat Sveriges generationsmål och 16 miljö kvalitetsmål. Upplands Väsby kommun har ett ansvar, likt alla andra kommuner, att efterfölja målen. Arbetet med målen återspeglas bland annat i åtgärdsplanen för ekosystemtjänster, den kommunövergripande naturvärdesinventeringen och den kommunala naturvårdsplanen.

2.5.1 Restaurering av våtmarker

Våtmarker bidrar med många ekosystemtjänster. Bland annat kan de fungera som näringsfällor och kolsänkor, bidra till grundvattenbildning och ge mer stabila flöden i vattendragen. Vissa fungerar som barnkammare för fisk och livsmiljö för mängder av fåglar och trollsländor. De är dessutom ofta attraktiva naturmiljöer att besöka.

Under 2024 anlades två fosforvåtmarker vid Eds kyrka och Sättra gård. Våtmarkerna ska rena vatten som kommer från jordbruksmarkerna och hästanläggningen vid Sättra Gård och rinner ut i Mälaren och Edssjön från kväve och fosfor. Det förbättrar vattenkvaliteten i sjöarna och minskar risken för övergödning. Våtmarkerna bidrar också till biologisk mångfald och skapar en bra miljö för fåglar, groddor och insekter och genom detta ger naturupplevelser för det rörliga friluftslivet.

Figur 12. Fuktängen/strandängen Vik-maden.
Foto: Henrik de Joussineau

Vidare har Upplands Väsby kommun restaurerat fuktängen/strandängen Vik-maden där vattenbufflar betar för att hålla miljön öppen. Fuktängar är en kommunal ansvarsart och en viktig naturmiljö för fåglar, groddjur och fiskar då många av dessa artgrupper häckar och leker här på våren och försommaren. De är dessutom vackra miljöer och uppskattade av friluftslivet.

Andra åtgärder som genomförts är dämning av diken som avvattnar skogskärr och mindre våtmarker i kommunens natur. Däribland i områden som Ekeby och Sättra Gårds naturreservat. Många av insatserna har finansierats av statliga LONA (Lokala naturvårdssatsningen) och LOVA (Lokala vattenvårdsprojekt)-bidrag vilket täcker mellan 80–90 procent av kostnaderna.

2.5.2 Hela Väsby blommar

Hela Väsby Blommar är en del av det nationella samarbetet Hela Sverige blommar. Målet för Väsby och kampanjen i stort är att gynna pollinerande insekter som bin och fjärilar och den biologiska mångfalden i landet. I Väsby finns gott om trädgårdar, parker och naturområden, men det behövs fler blommande växter för att ekosystemet ska må bra. Genom att så in fler blommor gynnas viktiga pollinerande insekter som fjärilar och bin.

Under 2024 delades det ut fröer till de Väsbybor som var intresserade av att så en blomsteräng på sin tomt via kommunreceptionen. Varje besökare fick 20 gram som räcker till att så cirka tio kvadratmeter äng. Kommunen delade även ut fröer till jordbrukare i kommunen.

Figur 13. Vanlig backsippa.

Foto: Henrik de Joussineau

Inom ett statligt finansierat så kallat LONA-projekt för att gynna Väsbyns vilda pollinatörer som pågår mellan 2023–2025 restaureras också flera ängar och gräsmattor som ställs om och börjar skötas som ängar. Insatserna följs upp med en inventering tre gånger per år för att utvärdera hur växt och djurlivet utvecklas. Efter två år av projektets tre år visar resultaten att restaureringen och omställningen har haft mycket positiv effekt på växt och djurlivet. Däribland miljöer med backsippor som är en kommunal ansvarsart.

2.5.3 Naturvård för kommunala ansvarsarter och naturtyper

År 2023 valde kommunen ut specifika naturtyper och arter som ska värnas och stärkas genom bland annat naturvård. Underlaget beslutades under 2024 och har tillgängliggjorts på kommunens hemsida. Där kan både kunskapsunderlaget hittas i sin helhet och populärversioner i mer lättläst format.

Åtgärder har redan genomförts för att gynna framför allt reliktbocken. Reliktbocken är en skalbagge som lever i gamla grova tallar. Genom att friställa och ge mer ljus till tallar i Bergaskogen, Brunnby park, Smedbyskogen, Sandaskogen och Sättra Gårds naturreservat mår både reliktbocken och tallarna bättre.

Figur 14. Reliktböck. Foto: Hans Bister

Flera ekmiljöer, däribland vid Sydvästra Fysingen och Prästgårdsmarken, med gamla grova ekar har också skötts för att gynna ansvarsarten bredbandad ekbarkböck. Även miljöer med ansvarsarten ryl har naturvårdats i samband med insatserna i Bergaskogen. Natur- och friluftsområdena har gallrats vilket gjort skogen mer öppen och ljus för att gynna det övriga växt- och djurlivet. Det arbetas även med att göra områdena mer trivsamma för det rörliga friluftslivet.

2.6 Resursanvändning och cirkulär ekonomi

Kommunen har aktivt engagerat sig i en ambitiös strävan mot hållbar resursanvändning och cirkulär ekonomi. Arbetet grundar sig på målsättningarna fastställda i avfallsplanen för 2021–2032. Denna plan utgör en viktig grundpelare för kommunens åtagande att effektivt hantera och minska avfall, samtidigt som den skapar möjligheter för övergången från linjära system till mer hållbara och cirkulära processer.

2.6.1 Avfallsplan 2021–2032

Avfallsplanen berör allt avfall som uppkommer i kommunen och sätter mål för avfallshanteringen för 2032. Det här innebär att alla på något vis berörs av avfallsplanen och dess mål. Utöver mål till 2032 finns det även mål för hur långt arbetet ska ha kommit vart tredje år fram till dess. Arbetet bedrivs både lokalt och gemensamt inom det så kallade SÖRAB-samarbetet. SÖRAB bildades 1978 och är ett regionalt bolag som ägs av kommunerna Danderyd, Järfälla, Lidingö, Sollentuna, Solna, Stockholm, Sundbyberg, Täby,

Upplands Väsby och Vallentuna. Bolagets uppdrag är att på ett miljöriktigt och rationellt sätt ta hand om det kommunala avfall samt bygg- och rivningsavfall som uppkommer i samtliga ägarkommuner förutom Stockholm.

Inom ramen för arbetet med avfallsplanen har exempelvis följande genomförts 2024:

- Kommunen tog 1 januari 2024 över insamlingsansvaret för förpackningsavfall till följd av ny lagstiftning.
- Genomfört teaterföreställning om återbruk riktad mot förskola och skola i samarbete med Teater och dramaskolan. Till den så kallade Kretsloppsteatern har ett diplom tagits fram med information om hur man minskar sitt avfall. De äldre barnen har fått fylla i sina egna ekolöften.
- Tillsammans med Teater och Dramaskolan och i samarbete med biblioteket har enheten anordnat Ekolöftes-utställningen, baserat på de ekolöften som skrivits av skolbarn som tagit del av teaterföreställningarna. Lokalpress kom till invigningen och gjorde ett reportage.
- En återbrukspysselstund har planerats och genomförts i samarbete med biblioteket. Tanken med återbrukspysslet var att hitta ett nytt liv för den udda strumpan. Barn, och vuxna, kunde ta med sig egna udda strumpor eller pyssla med de strumporna som fanns på plats. Det fanns allt från slitna eller söndriga strumpor till den som saknar make. Både barn och vuxna pysslade allt från fjärilar, kaniner, gosedjur till tofsar.

Planerade och genomförde Klädbytardagen i samarbete med Upplands Väsbybibliotek, Naturskyddsföreningen och Human Bridge. De kläder som inte hittade ny ägare skänktes vidare med hjälp av Human Bridge.

2.6.2 Cirkulära materialflöden

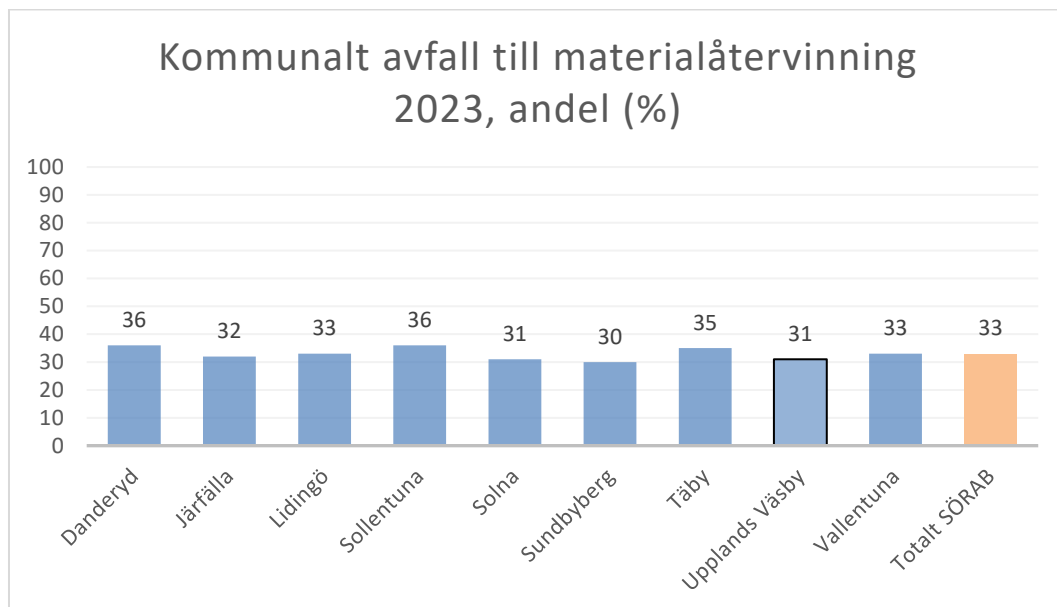
I Avfallsplanen 2021–2032 finns mål som syftar till att främja cirkulära materialflöden och minska avfallets negativa påverkan på miljön. Ett centralt fokus ligger på att använda det avfall som trots förebyggande åtgärder uppstår. Det är en resurs som ska cirkulera så länge som möjligt i ett kretslopp.

Ett av de specificerade målen är att främja "Återvinning och återanvändning av det kommunala avfallet". Materialåtervinning innebär att avfallsmaterial upparbetas till produkter, material eller ämnen samt biologisk behandling av exempelvis matavfall och trädgårdsavfall. Vid återanvändning samlas produkter och material in och kan användas igen vilket på så sätt förlänger materialets livslängd. Både material-återvinning och återanvändning är centrala åtgärder för att minska behovet av förbränning och deponering av avfall.

Genomsnittet för SÖRABs kommuner när det kommer till hur stor andel av det totala avfallet som går till materialåtervinning är 33 procent år 2023. Det är en ökning från föregående år. Av kommunerna är det Danderyd och Sollentuna som har högst andel, därefter Täby. Den största ökningen skedde i Sundbyberg som ökade med 5 procentenheter från 2022 till 2023. Upplands Väsby kommun ligger under snittet för samtliga SÖRAB-kommuner men utvecklingen går åt rätt håll jämfört med utgångsvärdet på 28 procent från 2021.

Figur 15. Gemensam avfallsplan inom SÖRAB-samarbetet.

Figur 16. Kommunalt avfall till materialåtervinning år 2023 (%). Jämförelse med övriga SÖRAB-kommuner.

2.6.3 Medborgarhuset och utrustningsboxar

För andra året i rad vinner Väsbyhem priset Årets hållbarhetsinspiratör. Priset som delas ut av Vitec, lyfter fram inspiratörer inom hållbarhet. Vitec är ett företag som bland annat levererar mjukvara för fastighetsbranschen i Sverige. Av fyra finalister röstades Väsbyhem fram som vinnare för sitt framgångsrika återbruksprojekt vid demonteringen av gamla Medborgarhuset.

Väsbyhem har invigt två spel- och sportutrustningsboxar i bostadsområdena Smedby och Prästgårdsmarken. Med hjälp av boxarna erbjuder bolaget sina hyresgäster gratis tillgång till spel- och sportutrustning - för en levande boendemiljö med växande gemenskap.

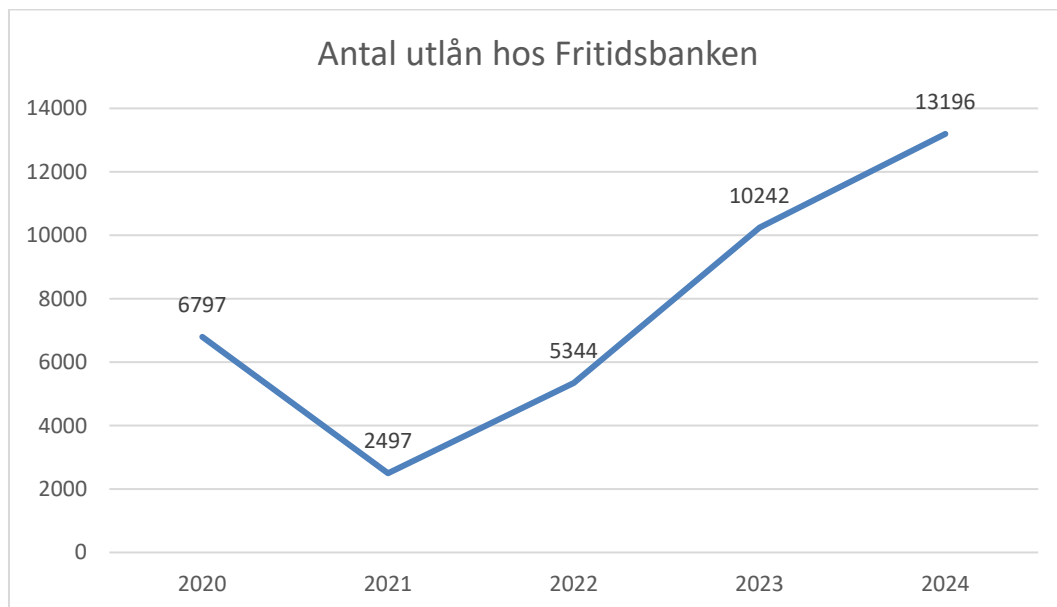

Figur 17. Väsbyhem och Piff!-box

2.6.4 Fritidsbanken och biblioteket

Fritidsbanken är ett ideellt initiativ som drivs utan kommersiella intressen med Upplands Väsby kommun som finansiär. Genom att ta tillvara och låna ut allt ifrån fotbollar och skateboards till skidor och ishockeyskydd främjar Fritidsbanken ökad spontanidrott, hälsa och välbefinnande. De bidrar även till att ge förutsättningar för att alla kommuninvånare ska kunna delta i fritidsaktiviteter. Fritidsbanken bidrar också till ett mer hållbart samhälle genom att satsa på återbruk. Att låna, laga och återanvända inspirerar till en mer medveten konsumtion.

Antalet utlån har ökat stadigt sedan 2021 och under 2024 landade resultatet på rekordhöga 13 196 lånande besökare.

Figur 18. Antal utlån hos Fritidsbanken från 2020 till 2024

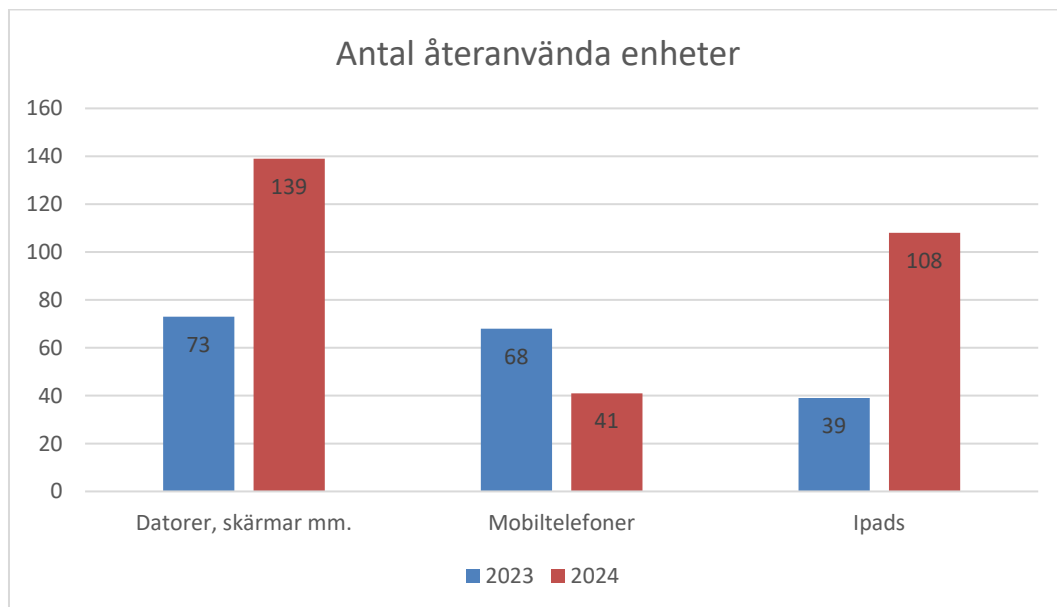
Flera verksamheter har arbetat med återbruk i olika sammanhang, bland annat har biblioteket testat utlån av instrument och fortsätter med uppskattad utlåning av tv-spel. Under 2024 har biblioteket även lagt till brädspel som även det är populärt och lånas ut ofta.

2.6.5 Återbruksfestivalen

Kommunens kretsloppsenhet har under 2024 anordnat en återbruksfestival på Hembygdsgården i Runby. Utställare på festivalen var kommunens verksamheter, företag och föreningar som arbetar med hållbarhet. Dagen innehöll aktiviteter, föreläsningar och uppträdanden. Klädbytet gav hundratals bytta plagg och 8 säckar med kläder till Human Bridge textilinsamling och kommuninvånarna bidrog till att sy en 15 meter lång SÖRABS vimpel. Totalt kom det ca 1000 besökare under dagen.

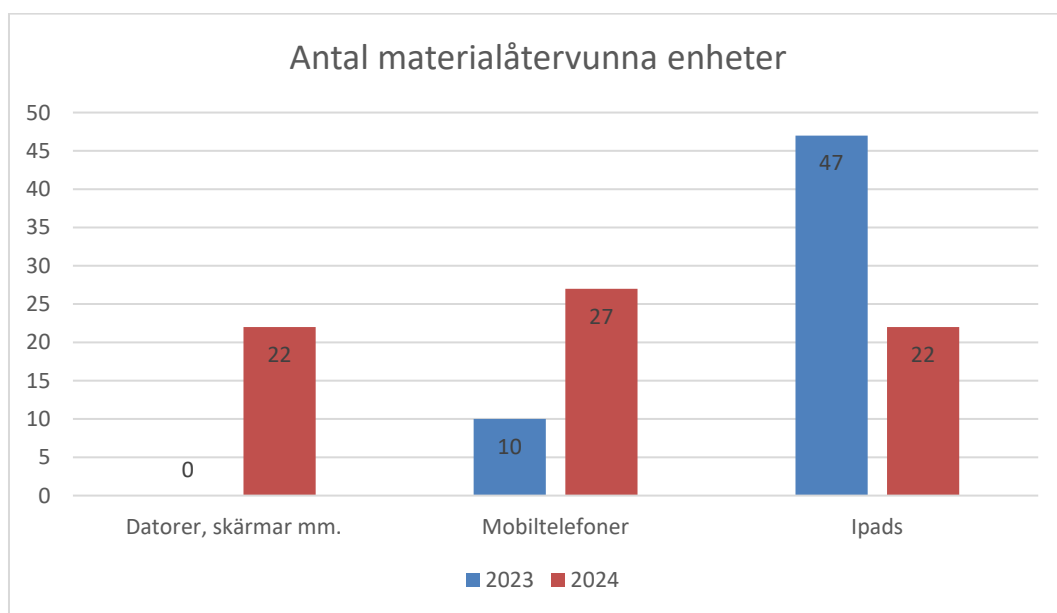
2.6.6 Grön IT

Upplands Väsby arbetar nära leverantören av IT-utrustning och ställer krav på reparation och återbruk av produkterna. En aspekt i samarbetet är hanteringen av produkterna efter användning. Leverantören tar tillbaka produkterna för att antingen renovera dem för att sälja vidare till andra organisationer eller för att lämna dem till materialåtervinning. Denna praxis bidrar till en mer hållbar hantering av IT-utrustningen och minskar dess negativa påverkan på miljön.

Figur 19. Antal återanvända enheter under 2023 och 2024.

Under 2024 skickades totalt 349 datorer, telefoner och Ipads som kunde återställas till leverantören. Av dessa gick totalt 71 enheter till materialåtervinning, då dessa produkter inte kunde återställas för att användas igen.

Figur 20. Antal materialåtervunna enheter under 2023 och 2024.

2.6.7 Event och andra initiativ

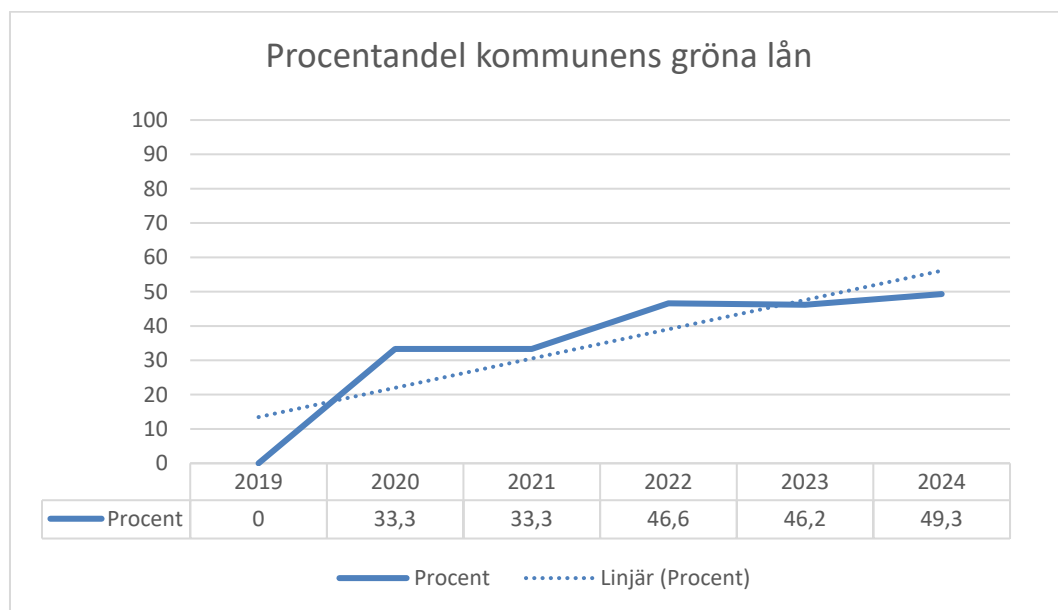
Kommunen har producerat och distribuerat en hållbarhetskalender för år 2024 med fokus på avfallsminimering. Denna kalender fungerar som en informativ guide och påminnelse om vikten av att integrera hållbarhet i vardagen.

En tipsrunda med miljötema har genomförts vid Väsbygården samt samverkan med Gunnes gård inför sommarjobbsperioden för ungdomar. En fagningsfest genomfördes i april. Att faga betyder att göra fint, vilket är en förutsättning för sommarens slåtter och bevarande av betesmark och äng. Fagningen bidrar till biologisk mångfald och artrikedom.

2.7 Grön finansiering

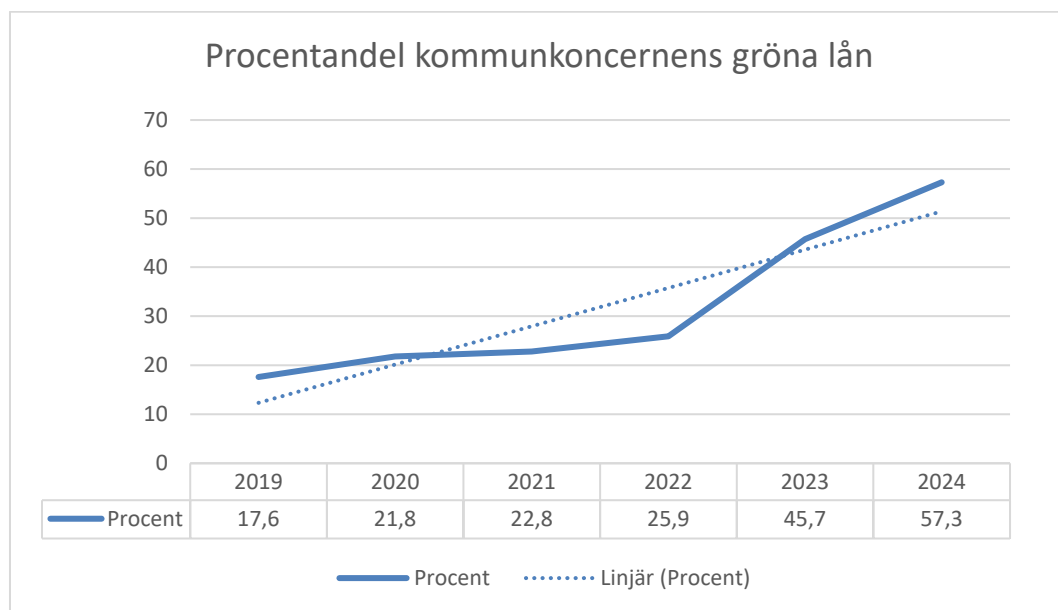
Under 2023 fattade Upplands Väsby kommun beslut om att öka investeringarna i klimatlösningar och hållbara initiativ. Dessa investeringar, som ska spridas ut över en treårsperiod, innefattar en mångfald av åtgärder, från tekniska till naturbaserade insatser.

I linje med sitt engagemang för hållbarhet har kommunen ökat andelen gröna lån under 2024. Vid årets slut utgjordes 49,3 procent av den totala låneportföljen av gröna lån. Detta inkluderar exempelvis projekt som nybyggnation av skolor och andra infrastrukturförbättringar. Under 2024 finansierades bland annat Smedsgårdsskolan av gröna lån.

Figur 21. Andel gröna lån tagna av kommunen mellan år 2019 och år 2024.

Koncernens andel gröna lån vid årets slut uppgick till cirka 57,3 procent av den totala låneportföljen. Under 2024 har koncernen finansierat projekt inriktade på gröna byggnader och energieffektivisering, exempelvis i byggnader som Åhusen.

Figur 22. Andel gröna lån tagna av kommunkoncernen mellan år 2019 och år 2024.

Vidare har Upplands Väsby kommun beslutat att använda den nya manualen för Miljöbyggnad vid alla nybyggnationer. Denna uppdaterade manual, som trädde i kraft 2024, integrerar krav enligt EU:s taxonomi för att säkerställa att byggnader uppfyller höga miljö- och hållbarhetsstandarder.

3 Social hållbarhet

Kommunen har under 2024 beslutat om en plan för social hållbarhet som visar inriktningen framåt. Syftet är att beskriva och samordna långsiktiga insatser inom social hållbarhet i kommunen på samma sätt som för ekologisk och ekonomisk hållbarhet. Planen bidrar till kommunens arbete med att nå de nationella och globala målen i Agenda 2030. Samtliga mål inom social hållbarhet återspeglar det breda kommunala uppdraget. Dessa har sammanfattats i fyra områden som representerar kommunens verksamheter:

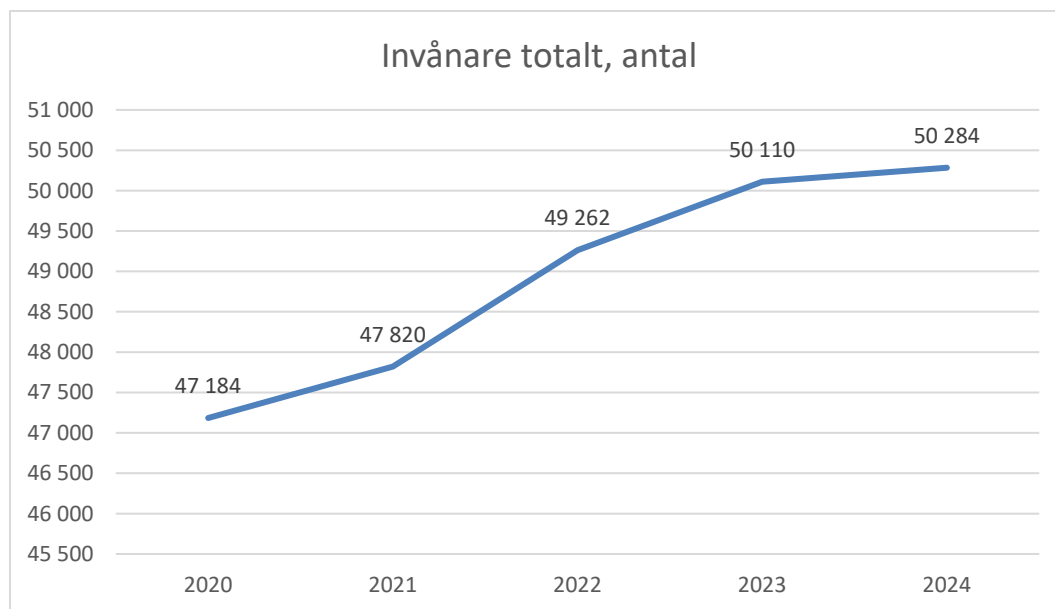
- Boende och livsmiljö
- Demokrati och deltagande
- Utbildning och arbete
- Uppväxtvillkor och folkhälsa

Utöver det har kommunen ansvar som arbetsgivare för social hållbarhet.

3.1 Boende och livsmiljö

Enligt preliminära uppgifter från kommunens invånarregister uppgick antalet invånare till 50 284 personer per 31 december 2024. Det innebär att kommunen växt med 168 personer (0,34 procent) vilket kan jämföras med den prognostiserade ökningen om 300 personer för hela året 2024.

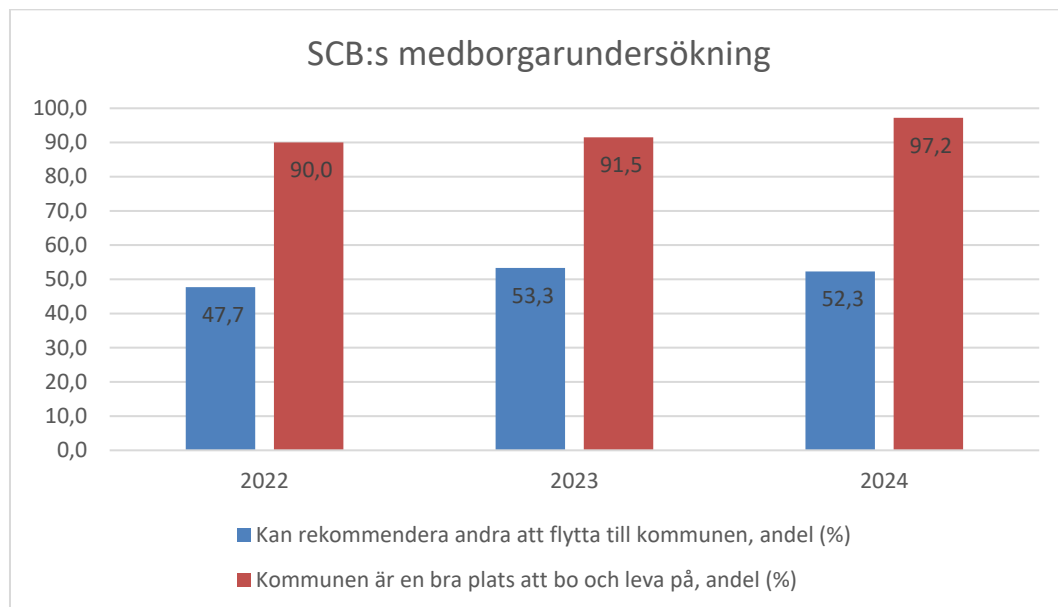
Figur 23. Antal invånare i Upplands Väsby kommun från 2020 till 2024

Upplands Väsby kommun har ett mål om att bygga 400 bostäder per år. Under 2024 har det färdigställts 33 bostäder varav 1 är i flerbostadshus med 28 lägenheter och 5 i enbostadshus.

Osäkerheten på bostadsmarknaden, med höga räntor och stigande byggkostnader, har påverkat utvecklingen och det finns anledning att förbereda sig på en ojämn och lägre befolkningsökning än tidigare prognoser. Mycket tyder dock på att lågkonjunkturen kan ha

nått sin botten under 2024 och bostadsbyggandet är på väg uppåt igen men det kommer fortsatt märkas under kommande år. Denna utveckling är inte specifik för Upplands Väsby kommun utan ses i hela regionen.

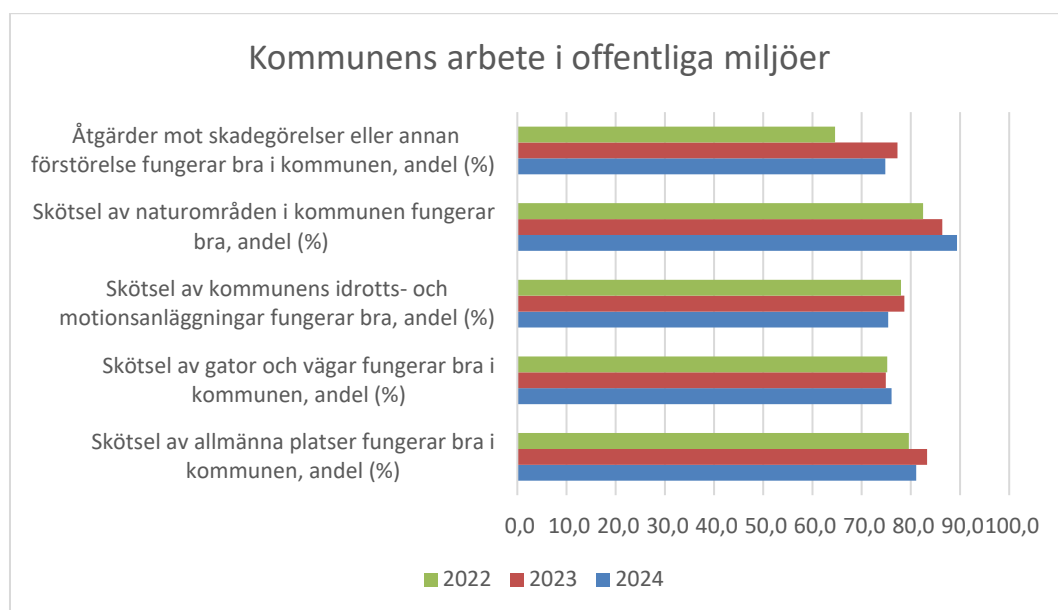
Upplands Väsby hamnar över riksgenomsnittet på frågor om kommunen som en bra plats att bo och leva på. Men på frågan om man kan rekommendera andra att flytta till kommunen hamnade Väsby under riksgenomsnittet.

Figur 24. Resultat från SCB:s medborgarundersökning för Upplands Väsby kommun.

3.1.1 Trygghetsskapande åtgärder

Enligt medborgarundersökningen upplever medparten av kommunen invånare att kommunens offentliga miljöer blir omhändertagna.

Figur 25. Väsbybornas upplevelse av kommunens arbete i offentliga miljöer under 2022 till 2024

Kommunen har under 2024 satsat extra medel för ytterligare skötselåtgärder och upprustning av kommunens utomhusmiljö. Exempelvis så har det arbetats med linjemålning, inventeringar

av lekplatser, trafiksignaler, tillgänglighetsanpassning av busshållplatser, funktionsrättsanpassning av lekplatser, anpassning av trafikmiljöer intill skolor och förskolor, säkra cykelställ, ramper i parker och på badplatser samt övriga anpassningar på allmänplatsmark. Ett stort fokusområde har varit trygga skolmiljöer. Digitala hastighetstavlor har satts upp, säkra ”hämta och lämna-zoner” har skapats, och alla övergångsställen i skolmiljöer har förbättringsmålats.

Under 2024 har ett nytt avtal träffats med fastighetsföreningen Tryggare Väsby. Tryggare Väsbybys verksamhet handlar om samverkan kring frågor som trygghet och trivsel för Väsbyborna i de centrala delarna av kommunen. Samverkan mellan fastighetsägare ger ett större handlingsutrymme och mer effekt än om en fastighetsägare står ensam. Det övergripande långsiktiga målet är en trygg och levande stadsutveckling i området för alla.

3.1.1.1 Trygghetsvandringar

Trygghetsvandringar innebär att personer går tillsammans längst en förutbestämd slinga och ser över vilka otrygga och trygga platser som finns inom ett område. Olika aktörer deltar, såsom boende i området, företrädare för lokala föreningar, bostadsföretag, kommunens tjänstemän och polis, för att få en så bred bild som möjligt. Kommunen har representanter på plats på trygghetsvandringar som sker även utanför kommunens regi.

Under år 2024 har trygghetsvandringar i kommunens regi skett i Smedby, Sigma, Brunnbyvik. Kommunen deltog även tillsammans med Tryggare Väsby; en ideell förening vars medlemmar är privata, kommersiella fastighetsägare och Väsbyhem, i Centrala Väsby.

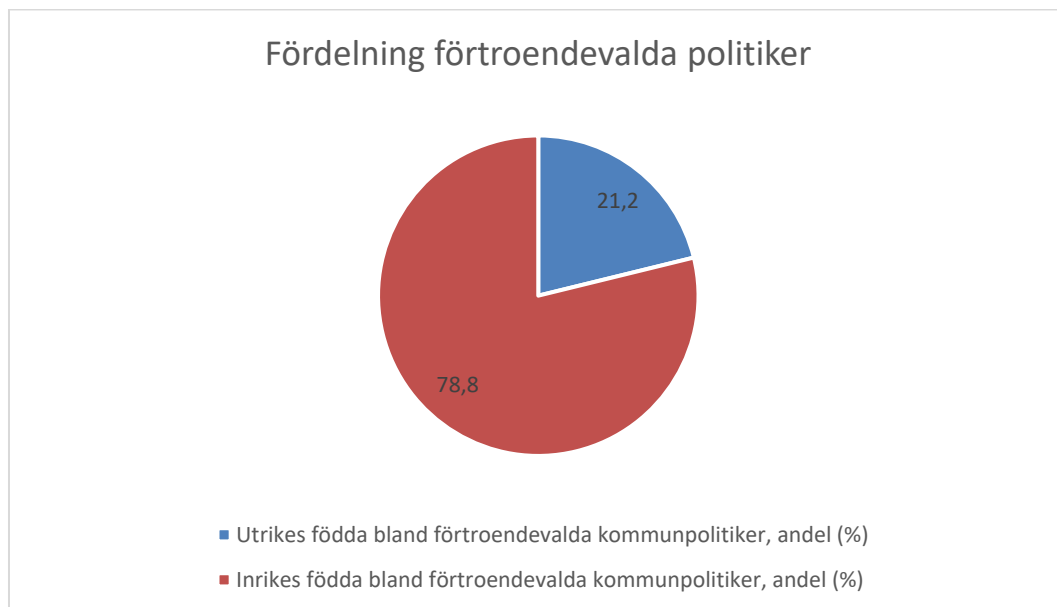
3.2 Demokrati och deltagande

Demokratiska principer som yttrandefrihet, rättvisa val, skydd för mänskliga rättigheter och lika möjligheter är grundläggande för svenska styrsystemet och samhällsliv. Dessutom främjas ett aktivt civilsamhälle och offentlig debatt där olika åsikter och perspektiv uppmuntras. Sverige har en lång tradition av politik som betonar vikten av välfärd, jämlikhet och solidaritet, vilket är centrala principer för det svenska välfärdssystemet.

3.2.1 Integration

Upplands Väsby är en av de kommuner i Sverige som har högst andel utrikesfödda, cirka 35 procent i jämförelse med riket där andelen utrikesfödda är knappt 21 procent. Med detta följer olika utmaningar med segregation som behöver adresseras av kommunen. Segregation handlar om att människor lever och verkar åtskilda från varandra. Det kan handla om uppdelning av individer utifrån socioekonomi, etnicitet eller demografi. Ofta är uppdelningen geografisk, det vill säga att olika grupper lever och verkar på olika platser med risk att inte mötas.

Ett jämlikt samhälle där alla individer får möjlighet att utvecklas och nå sin fulla potential ger vinster både för individer och för samhället som helhet. Kommunen har en vilja och ett ansvar att aktivt arbeta för att minska segregationen. För att minska och motverka segregation behöver arbetet vara sektorsövergripande och bygga på samordning och samverkan.

Figur 26. Andel utrikesfödda bland förtroendevalda politiker

Inom kommunpolitiken har andelen förtroendevalda som är utrikesfödda ökat något från föregående mandatperiod.

Väsbybornas socioekonomiska förutsättningar påverkar i vilken grad de med en svagare ekonomisk situation har möjlighet att låta sina barn delta i aktiviteter som kultur- och sportaktiviteter. Kommunens utrikes födda har i större utsträckning en svagare ekonomi än inrikes födda varför kultur- och fritidskontorets kostnadsfria insatser för barn och ungdomar spelar en viktig roll i att erbjuda barn och ungdomar lika förutsättningar. Sommarens aktiviteter med kommunen som avsändare, även om utföraren har varit en förening, annan ideell part eller Väsbyhem, har haft som fokus att i så stor utsträckning som möjligt att vara kostnadsfria. Badbussen är ett sådant exempel.

Inom social- och omsorgskontoret har socialtjänsten ökat sin samverkan med andra aktörer som civilsamhället och polis vilket har bidragit till att fler har fått stöd och hjälp. Ett utökat stöd till föräldrar har skapats genom två nya tjänster som föräldrarådgivare där det praktiska arbetet sker nära civilsamhället på olika sätt. Volymen av sommarjobb ökades under 2024 där jobben fanns inom näringslivet, föreningslivet och kommunala verksamheter.

Implementering av central elevhälsa är i hög grad genomförd. Arbetet för likvärdig tillgång på elevhälsopersonal har påbörjats. Samtliga kommunala förskolor och grundskolor samt Väsby nya gymnasium har erhållit Skolverkets utmärkelse "Skola för hållbar utveckling". Utmärkelsen ges bara till förskolor och skolor som arbetar med hållbar utveckling från organisationsnivå till det enskilda barnet. Arbetet ska genomsyra hela verksamheten.

Inom vuxenutbildningen sker ett aktivt arbete för att säkerställa att möta individens behov av utbildning och arbetsmarknadens behov av kompetens. Under 2024 har vuxenutbildningen stärkt kopplingen mellan utbildning och arbetsmarknad.

Projektet "Meningsfull fritid" startade upp under hösten på Väsby skola. Projektet innebär att skolan samarbetar med idrottsföreningar i närområdet för att skapa en meningsfull fritid för skolans elever, av vilka många bor i området runt Sigma centrum.

Under 2024 har en satsning gjorts i de centrala delarna av kommunen. En satsning med fokus på att öka dialogen med medborgarna och att på olika sätt stimulera till ett ökat deltagande i

olika typer av aktiviteter. Medborgardialoger har genomförts i Sigma och Smedby. Barnens medborgarundersökning har genomförts för första gången.

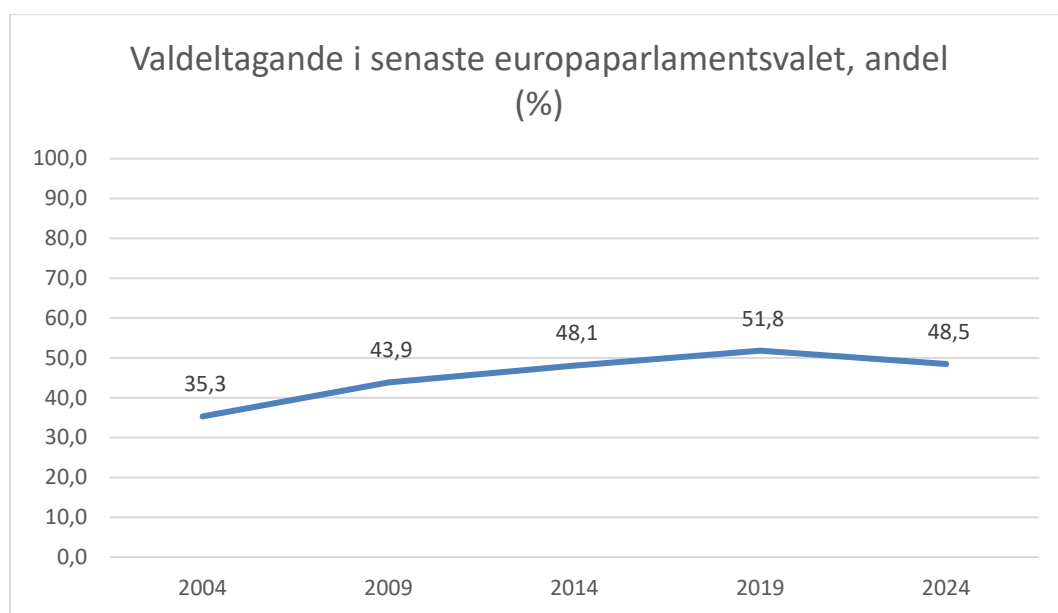
En informationssatsning genomfördes för att berätta om sommarens aktiviteter. Barn och ungdomar har deltagit i olika konstprojekt. En badbuss trafikerad sträckan Centrum – Kariobadet. Fritidsgårdarna hade sommaröppet och sommarjobben utökades. Hammarby församling och Equeniakyrkan bedrev sommaraktiviteter för barn och ungdomar.

Den ideella föreningen En Frisk Generation har under 2024 arbetat med utomhusaktiviteter för barn och föräldrar i närområdet. De öppna hälsofrämjande aktiviteterna ska bidra till ett samhälle där familjen är motorn för en bättre integration, ökad trygghet och en bättre hälsa. De har även haft aktiviteter efter skoltid i Väsbyskolan.

Under hösten startade insatsen Mamma United, en insats som stöttar mammor i områden med socioekonomiska utmaningar.

3.2.2 Val

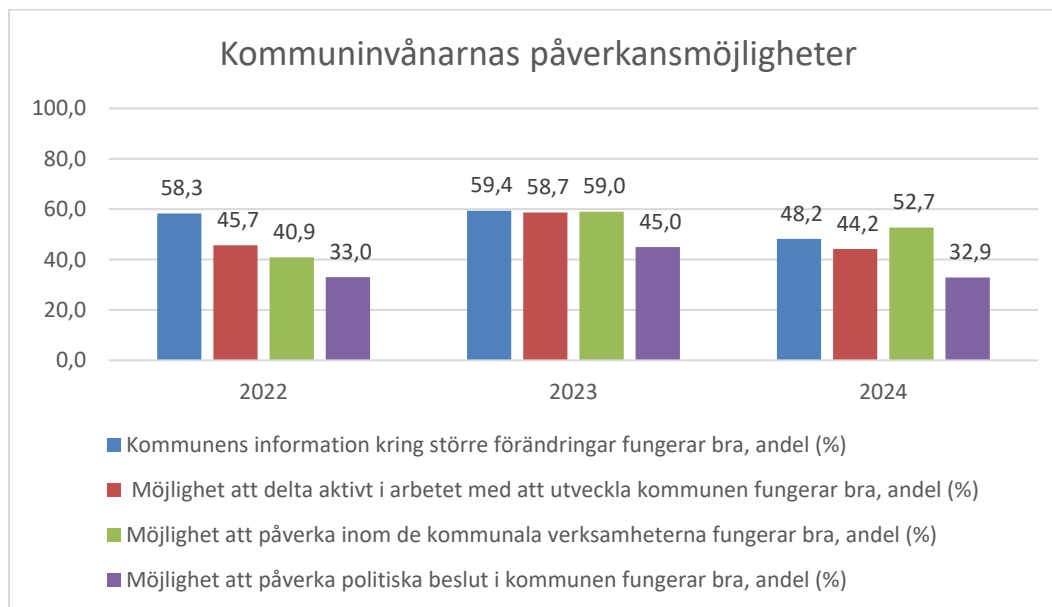
En viktig del i att utöva sina demokratiska rättigheter handlar om att rösta i allmänna val. Under 2024 genomfördes EU-valet och i kommunen sjönk valdeltagandet efter att under flera val ha ökat. Det finns skillnader mellan de olika valdistrikten i kommunen. Högst valdeltagande hade valdistrikt Norra Bollstanäs med 65,2 procent. Lägst valdeltagande hade Väsbyskogen Östra med 25 procent.

Figur 27. Valdeltagande i senaste europaparlamentsvalet, andel procent

3.2.3 Kommuninvånarnas delaktighet

För att möta efterfrågan och behov ska det växande Väsby planeras och gestaltas i dialog med Väsbyborna. Det förändrade kommunikationslandskapet skapar nya och förbättrade möjligheter till medborgardialog, vilket i sin tur ger medborgarna insyn och goda möjligheter att påverka och bidra till att höja kommunens attraktivitet.

Figur 28. Väsbybornas påverkansmöjligheter under 2022 till 2024 utifrån medborgarundersökningen.

Under 2024 har kommuninvånarnas upplevelse av att kunna påverka kommunens arbete minskat inom flera områden. En analys kommer att göras under 2025 för att förstå och därefter agera för att medborgaren ska få bättre möjligheter att påverka.

3.2.4 Dialoger med kommuninvånare

Under 2024 har en rad olika typer av dialoger skett för att ge Väsbyborna möjlighet att utveckla Upplands Väsby till en ännu bättre kommun att bo och leva i. Kommunen genomförde under 2024 bland annat ett fördjupat arbete i kommunens centrala stråk, centrala Väsby, Sigma och Smedby, där en rad dialoger genomförts för att säkerställa delaktighet med de boende i områdena. Dialoger kring nya detaljplaner sker löpande. I arbetet med att ta fram en kulturmiljöstrategi har det förts dialoger med Väsbyborna. Kulturarvets sociala dimension skapar sammanhang i tid, vilket kan bidra till att skapa tillhörighet, integration, samhällsdeltagande och ett stärkt lokalt engagemang.

Upplands Väsby kommun har flera råd för att ta del av kommuninvånarnas delaktighet. Kommunala pensionärsrådet ser över frågor som rör äldres levnadsförhållanden. I samverkan med kommunen och företrädare för pensionärer ska rådet ha inflytande och ge insyn i dessa frågor. Rådet ska få tillfälle att yttra sig i frågor som är av betydelse för äldre innan beslut fattas i kommunstyrelsen eller kommunfullmäktige.

Kommunala funktionsrättsrådet är ett råd som består av kommunens politiker, föreningar verksamma i kommunen och tjänstemän. Ett av rådets mål är att funktionsnedsättning som aspekt ska bli en naturlig del när vi formar kommunens verksamhet. Funktionsrättsrådet ger möjlighet att lyfta fram frågor som gäller funktionsnedsättningar i ett tidigt skede i de olika kommunala processerna, till exempel i samhällsplaneringen. Rådet behandlar frågor av övergripande och långsiktig karaktär, policyfrågor och andra frågor av principiell karaktär, som har betydelse för personer med funktionsnedsättning. Det verkar för att skapa en gemensam syn på frågor om funktionsnedsättningar inom kommunen och framför önskemål till olika nämnder. Kommunen har inrättat ett rådgivande organ som har uppdrag att ta del av kommunens arbete för klimatanpassning och minskad klimatpåverkan, för att med samlad kunskap och erfarenhet komma med förslag om prioriteringar av åtgärder, som bidrar till att Upplands Väsby kommuns hållbarhetsarbete. Rådet består av representanter från näringsliv och intresseorganisationer med verksamhet i Upplands Väsby.

3.2.4.1 Enkäter

Under 2024 har en rad enkäter skickats ut till kommuninvånare. SCB:s medborgarundersökning är en årlig undersökning som skickas ut till slumpmässigt utvalda kommuninvånare som får svara på en rad olika frågor som beskriver hur personer tycker det är att bo och leva i kommunen. Under 2024 påbörjades en ny undersökning, Barnens medborgarundersökning, i kommunen. Där fick barn och unga i ålder 7 till 17 år svara på frågor om hur det är att bo i kommunen och vad som fungerar bra och mindre bra inom olika områden. Kommunen och polisen genomför årligen en trygghetsmätning för att få en uppfattning om hur kommuninvånarna upplever kommunen utifrån ett trygghetsperspektiv. 2024 och innan dess vartannat år genomförs Stockholmsenkäten i årskurs 9 inom grundskolan och år 2 inom gymnasieskolan för att få information om ungdomars levnadsvanor. Samtliga enkäter ligger till grund för kommunens arbete framåt.

3.2.4.2 Medborgardagar

Under 2024 genomförde kommunen två medborgardagar, en i Sigma och en i Smedby. Bland de som deltog i dagen var bland annat kommunens olika verksamheter, räddningstjänst och polisen, samt föreningar och företag som verkar i området. Medborgardagarna var uppskattade av både de som anordnade dagen och de besökare som kom till dagarna. Det var drygt trehundra besökare per medborgardag.

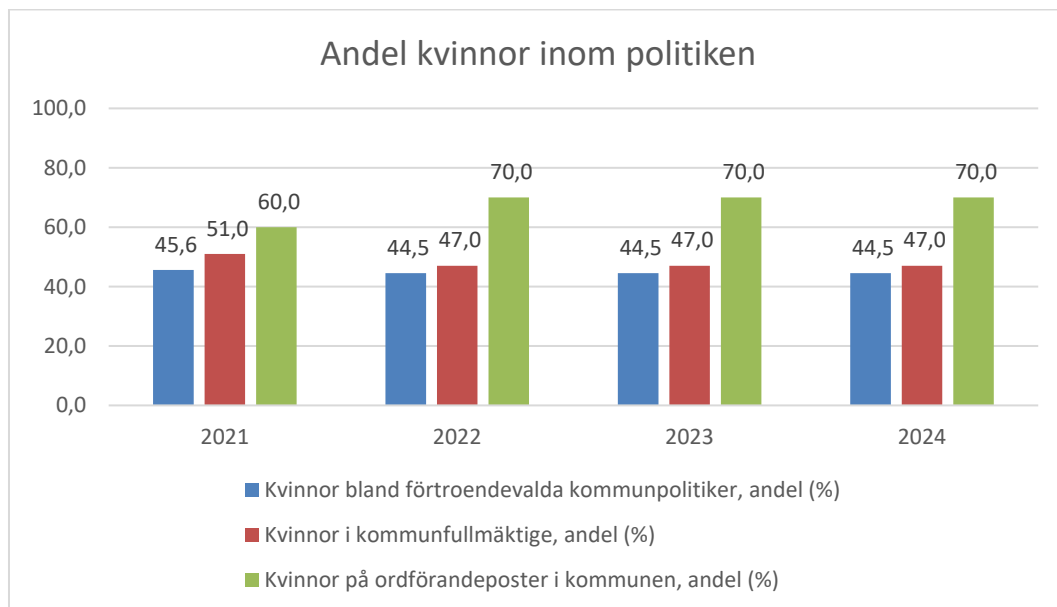
3.2.4.3 Senior i centrum

Kommunen anordnande tillsammans med Väsby centrum och föreningar en seniordag i Väsby centrum med syftet att informera om det utbud som finns i kommunen för äldre. Aktiviteten fick ca 270 besökare.

3.2.5 Jämställdhet

Jämställdhet innebär att kvinnor och män har rätt till lika levnadsvillkor. Det finns skillnader mellan kvinnor och män när det gäller makt och inflytande, utbildning och yrke, inkomster, lön och karriär, obetalt hem- och omsorgsarbete, våldsutsatthet och hälsa. Attityder, normer, värderingar och ideal i samhället kan påverka kvinnor och mäns livsvillkor.

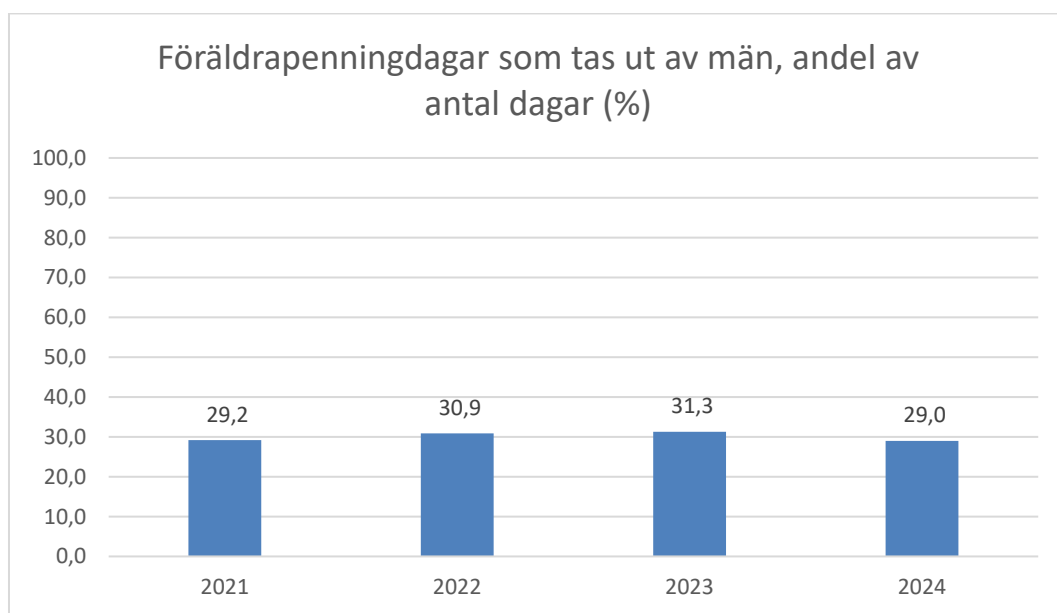
I Upplands Väsby kommun ligger fördelningen i den politiska styrningen relativt nära 50 procent vilket är positivt. Andelen kvinnor ligger över riket inom samtliga delar.

Figur 29. Andel kvinnor inom politiken i Upplands Väsby kommun

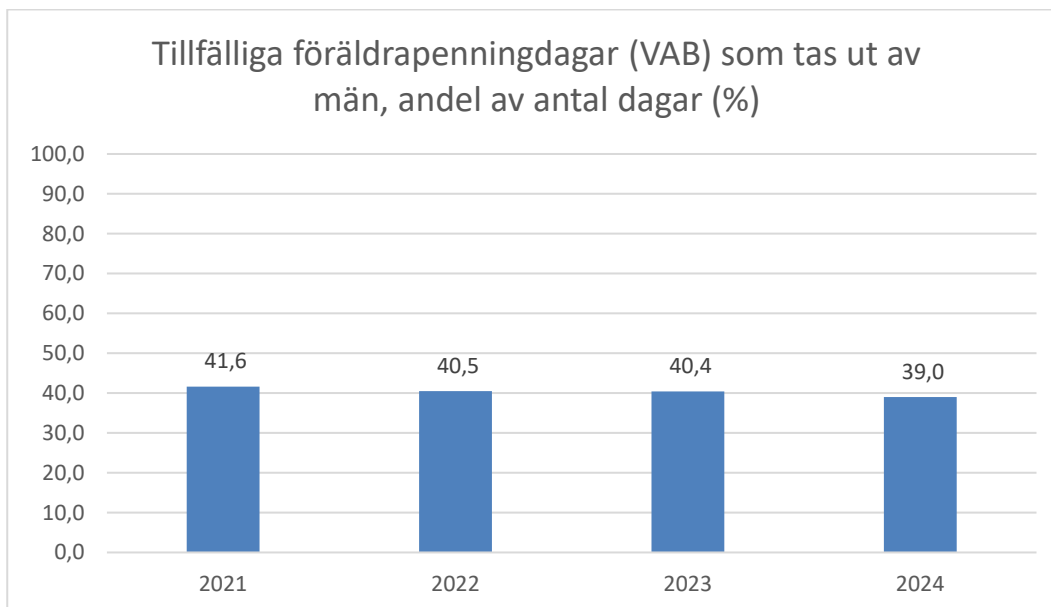
För att utveckla jämställdhetsarbetet har Upplands Väsby kommun beslutat att tjejer och kvinnor ska ha gratis tillgång till mensskydd i offentliga lokaler och på toaletter i idrottsanläggningar och skolor är nu dessa installerade. Totalt har drygt hundra automater installerats.

En viktig aspekt inom jämställdhet handlar om hur män och kvinnor delar på föräldraledigheten.

Figur 30. Föräldrapenningdagar som tar ut av män (%) mellan år 2021 och 2024.

Att ta ut föräldraledighet och tillfällig föräldrapenning (VAB) påverkar ekonomin både vad det gäller löneinkomst och pension. När det gäller föräldraledighet och tillfällig föräldrapenning i Upplands Väsby kommun tar kvinnor ut medparten. Uttaget av föräldrapenning och VAB ligger relativt konstant över tid i kommunen. Upplands Väsby ligger på nittonde plats i Stockholms län när det gäller uttag av föräldrapenning. När det gäller VAB befinner sig Upplands Väsby kommun på plats två i länet.

Figur 31. VAB som tas ut av män, antal dagar (%) mellan år 2021 och 2024.

3.2.6 Kontaktvägar till kommunen

Upplands Väsby kommun har olika kontaktvägar för att kommunens invånare ska få den kontakt de önskar. Väsby Direkt är kommunens kundtjänst dit kommuninvånarna har möjlighet att vända sig för att komma i kontakt med rätt verksamhet eller rätt person. Vid klagomål och synpunkter via webbsidan kontaktas verksamhetschefen i första hand enligt fastställd klagomålsprocess.

Upplands Väsby kommuns app, Väsbyappen, är utformad för att göra felanmälan, hitta journummer samt information om olika verksamheter i Upplands Väsby.

3.2.6.1 Företagslots

Företagslotsen är näringslivets ingång till kommunen och används frekvent. Företagslotsen består av specialistkompetenser inom olika områden som guidar till vilka tillstånd och regler som gäller för företags, alternativt det kommande företags verksamhet. Under ett lotsmöte görs en förhandsbedömning med information om exempelvis vilka tillstånd som behövs. Inga beslut tas vid ett lotsmöte. Företagslotsen används även då befintliga Väsbyföretag vill expandera sina lokaler eller när nya företag vill etablera sig i Upplands Väsby.

3.2.6.2 Äldrelots

Under 2024 har kommunens stöd till äldre vidareutvecklats i form av funktionen äldrelots. Äldrelots har uppdraget att ge kommunens äldre stöd i så väl allmänna som individrelaterade frågor både inom kommunens verksamheter och gällande andra myndigheter. Äldrelotsen hanterar synpunkter och klagomål, samt tillhandahåller och verkar för att sprida information. Funktionen omvärldsbevakar och samverkar även med kommunens enheter inom äldreområdet, samt med frivilligorganisationer.

Sedan uppstarten 1 november 2023 till 31 december 2024, har äldrelotsen mottagit 18 265 telefonsamtal, 631 mejlärenden, 56 chattar samt 125 besök. De flesta kontakterna med äldrelotsen tas i början av veckan för att därefter minska under veckan. Av de samtal som inkommit har Äldrelotsen kunnat lösa 84 procent av ärendena.

3.2.7 Nationella minoritetsveckan

Under hösten deltog Upplands Väsby kommun i länets satsning på nationella minoriteter. Under en vecka uppmärksammades nationella minoriteter extra genom bland annat bokbord och föreläsningar på gymnasieskolor, en utställning av Språkcentrum romska genom Institutet för språk och folkminnen på bibliotekets barnavdelning, som skildrade romers och det romska språkets historia, föreläsning om judiska matens kulturarv och traditionsbärande och författarsamtal om dagens sverigefinska identitet.

Figur 32. De nationella minoriteternas olika flaggor.

3.2.8 Sollentuna Väsby FN-förening

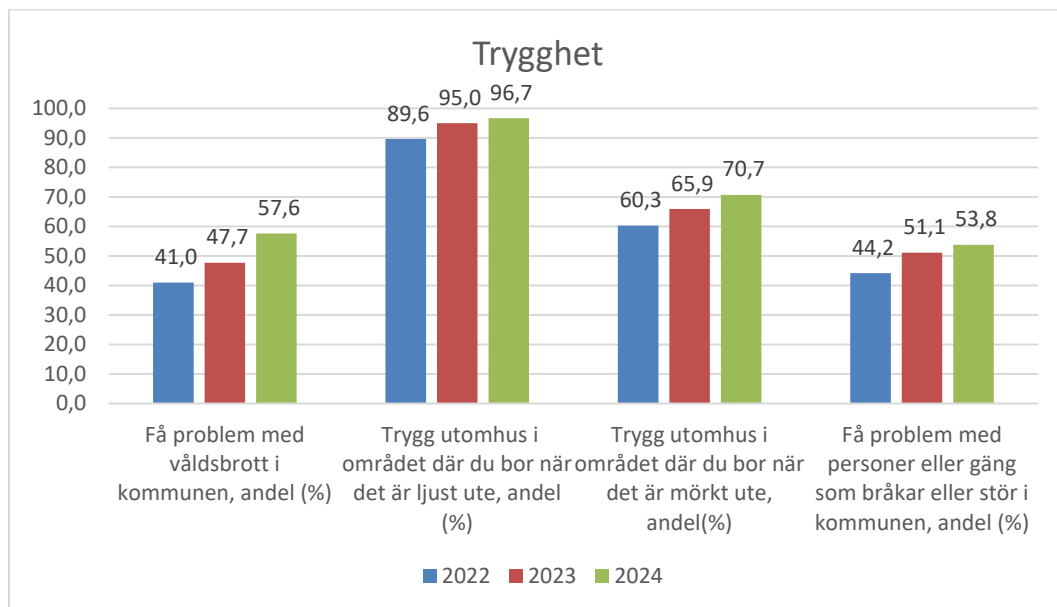
Sollentuna Väsby FN-förening är en del av den svenska FN-rörelsen och knuten till Svenska FN-förbundet. Föreningen är partipolitiskt och religiöst obunden. Varje år till och med 2030 delar Sollentuna Väsby FN-förening ut ett Agenda 2030-pris till någon eller några som gjort en insats för FN:s globala mål. Den 25 oktober 2024 delades priset ut till Matundret i Sollentuna för deras arbete att minska matsvinn och ge hjälp till familjer som behöver stöd. Matundret är en del av Svenska kyrkan i Sollentuna.

3.2.9 Brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete

Det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet är viktigt för att uppnå en hållbar samhällsutveckling. Samverkan med polisen, näringslivet och civilsamhället är en förutsättning för att nå framgång i arbetet. Kommunen har, utifrån lag (2023:196) om kommuners ansvar för det brottsförebyggande arbetet, tagit fram en samlad lägesbild inklusive åtgärdsplan för Upplands Väsby kommun. Den beslutades i kommunstyrelsen i april 2024.

Kommunen ser en positiv trend där antalet händelser i kommunen minskat med drygt 20 procent jämfört med 2023. Även antalet grova brott har minskat. Under året har kommunen uppmärksammat att det finns en hög andel alkoholrelaterade händelser som under året har hanterats genom ökade antal tillsyner. Även insocialisering av unga till kriminalitet är ett område som kommunen arbetat aktivt med genom exempelvis utbildning till medarbetare och föräldrastödsarbete och information på föräldramöten.

SCB:s medborgarundersökning och trygghetsmätningar visar att det långsiktiga arbetet för ett tryggt och säkert Väsby ger resultat. Fler invånare känner sig tryggare utomhus i sitt bostadsområde och färre känner oro för att utsättas för brott jämfört med tidigare år. Upplands Väsby har förbättrat resultatet för samtliga nyckeltal jämfört med 2023 men flertalet ligger fortfarande under rikssnittet.

Figur 33. Resultat av trygghetsmätning i Upplands Väsby kommun.

Under året har olika trygghetsfrämjande åtgärder genomförts i Vilundaparken, fotbollshallen, Smedby och på fritidsgårdarna. Till exempel har:

- Kultur- och fritidskontorets ungdomsenhet utökat och utvecklat samarbetet med säkerhetsenheten för att bibehålla och öka trygghet på fritidsgårdarna.
- Kommunen har samordnat och koordinerat lovaktiviteter och kostnadsfria lovaktiviteter har erbjudits under alla skollov.
- Fritidsgårdarna har haft utökat öppethållande under sommar och höst.
- Initiativet Tjejer Oxå, som syftar till att få tjejer som riskerar att välja fel vägar i livet att hitta bättre alternativ, förlängdes och antal deltagarplatser fördubblades under hösten.
- Social- och omsorgskontoret har utökat sitt förebyggande arbete genom två föräldrarådgivare som arbetar uppsökande.

Kommunen har även instiftat funktionen trygghetsfältare vars huvuduppdrag är att arbeta för att minska kriminaliteten och öka tryggheten bland ungdomar i Upplands Väsby. Uppdraget handlar om att vara på plats där ungdomar är, skapa relationer med dem och att lotsa till rätt hjälp och stöd. De samarbetar med skolor, fritidsgårdar och andra aktörer.

3.2.9.1 Väsby fritt från våld

Under november uppmärksammades arbetet mot mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer i samarbetet med flera kommuner ”En månad fri från våld”. Under månaden arrangerades flera aktiviteter för att uppmärksamma detta, bland annat genomfördes flera föreläsningar och Pyramidens entré lystes upp i orange. Tillsammans med Sigtuna, Sollentuna och lokalpolisområde Sollentuna arrangerades två stora konferenser under november; en för hotell och fastighetsägare om prostitution och människohandel, samt en samverkanskonferens med kommun, polis och civilsamhället kring våld i nära relationer.

3.3 Utbildning och arbete

Utbildning och arbetslivserfarenhet är de två viktigaste faktorerna för att individer ska få ett arbete. En välfungerande skolgång stärker barn och ungas framtidsutsikter och är en av de viktigaste skyddsfaktorerna. Statistiken visar att framför allt utbildningsnivån påverkar möjligheten att behålla ett arbete. Det är viktigt att ha tillgång till utbildningsmöjligheter som möjliggör nya yrkesvägar då arbetsmarknaden är i ständig förändring.

Tillgång till bra skolor och en stark arbetsmarknad är viktigt för såväl kommunen som dess invånare. Ungdomar som klarar av att ta gymnasieexamen, vuxna som har tillgång till vuxenutbildning, inkluderat SFI (svenska för invandrare), ger medborgarna nödvändiga förutsättningar för att etablera sig på arbetsmarknaden.

3.3.1 Grundskola

I Upplands Väsby finns det idag stora utmaningar kopplade till likvärdighet mellan förskolor och skolor. I de centrala delarna av kommunen bor en hög andel familjer, ofta med utländsk bakgrund, med låg inkomst och utbildningsnivå, vilket också speglas i förskolor och skolor i området genom exempelvis behov av med stöd från lärare. De kommunala skolorna tar fortfarande emot merparten av kommunens nyanlända elever. Andelen har ökat under 2024. Från 2023 års andel om 69 procent till 2024 års andel cirka 75 procent.

Inom utbildningskontoret har flera insatser genomförts under året som har bidragit till att öka kvaliteten på tjänster för barn, elever och vårdnadshavare, däribland implementering av en ny skolplattform, revidering av skolvalsprocessen och förtydligad information avseende barn i behov av särskilt stöd.

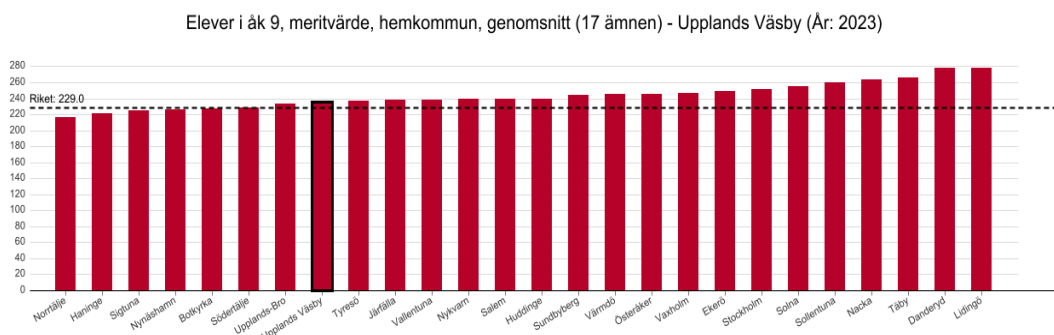
Implementering av central elevhälsa är i hög grad genomförd. Arbetet för likvärdig tillgång på elevhälsopersonal har påbörjats. Samtliga kommunala förskolor och grundskolor samt Väsby nya gymnasium har erhållit Skolverkets utmärkelse "Skola för hållbar utveckling". Utmärkelsen ges bara till förskolor och skolor som arbetar med hållbar utveckling från organisationsnivå till det enskilda barnet. Arbetet ska genomsyra hela verksamheten.

De kommunala förskolorna upplever att det finns ett ökat behov av stöd bland barnen och ställs inför utmaningar i att kunna tillgodose alla barns rätt till stöd. Detta påverkas även av de stora barngrupperna som ligger över rikssnittet.

Från och med maj 2024 erbjuds fritidshem till alla elever i förskoleklass till årskurs 3 i grundskola och anpassad grundskola. Det innebär att fritidshem erbjuds även till barn till vårdnadshavare som inte har rätt till fritidshem enligt skollagen. I samverkan med Skolverket genomförs insatser för att höja resultaten hos flerspråkiga och nyanlända barn och elever. Insatser inom språkutveckling, läsutveckling och ökad närvaro ingår som delar av satsningen liksom ett utvecklingsarbete kring förskole- och skolbibliotek.

Kunskapsresultaten för läsåret 2023/24 visar en positiv utveckling på de kommunala grundskolorna. Resultaten på de nationella proven (se bilaga) har ökat i såväl årskurs 3 som 6. Det genomsnittliga meritvärdet för elever i årskurs 9 samt andel elever med gymnasiebehörighet ökat. Starkt bidragande till det totala resultatet är den positiva utvecklingen på Väsby skola. Alla lärare har i högre utsträckning börjat arbeta språk- och kunskapsutvecklande och satsningen på att vara en läsande skola har varit viktig för att elevernas resultat.

Det genomsnittliga meritvärdet för elever i årskurs 9 motsvarar i stort föregående läsårs. En skillnad som uppmärksammas är att pojkarnas resultat sjunker och flickornas ökar igen efter förra årets nedgång. Under året har särskilda satsningar genomförts och medel omprioriterats för att möta de socioekonomiska utmaningarna.

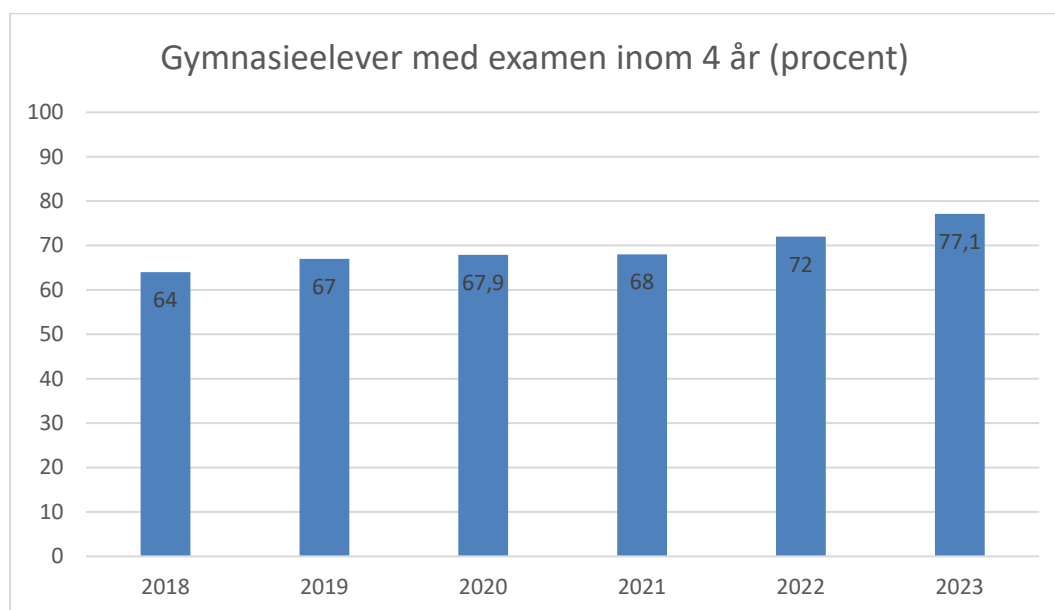
Figur 34. Elever år 9, meritvärde, hemkommun, genomsnitt, Stockholms län 2023.

Under 2024 har exempelvis Grimstaskolan fortsatt sin satsning i samarbete med Djurgårdens Skolidrottsförening. Genom detta samarbete finns en dedikerad resurs på plats varje vardag för att främja fysisk aktivitet bland eleverna. Arbetet omfattar rörelseaktiviteter både före, under och efter skoltid samt under vissa lovperioder, med undantag för jul- och sommarlov.

Den ansvarige personen organiserar turneringar, leder olika fysiska aktiviteter och arrangerar idrottsevenemang där elever får möjlighet att möta andra skolor i en mängd olika sporter. Insatsen syftar till att öka elevernas rörelseglädje, gemenskap och engagemang i fysisk aktivitet, vilket är en central del av skolans hälsofrämjande arbete.

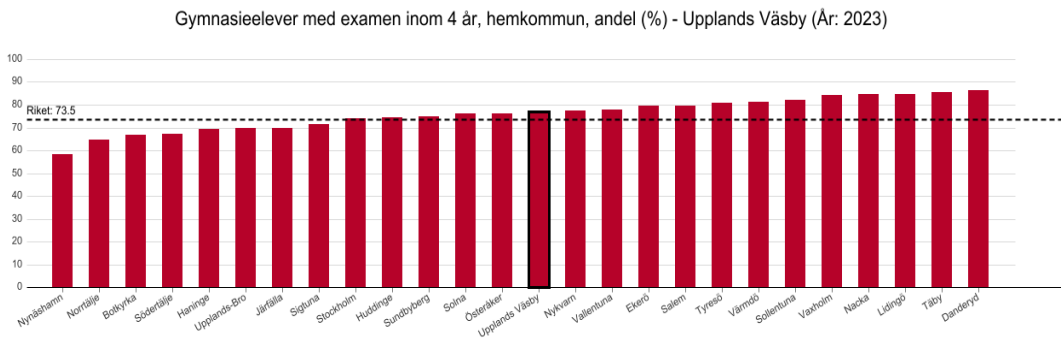
3.3.2 Gymnasieskolan

Andelen elever på Väsby Nya Gymnasium som tar gymnasieexamen inom fyra år har ökat, men är fortfarande på en låg nivå. Gymnasieelever som tar examen inom fyra år i Upplands Väsby kommun har stadigt ökat under de senaste åren.

Figur 35. Andel gymnasieelever med examen inom fyra år (%) från år 2018 till och med år 2023.

I jämförelse med övriga länet ligger Upplands Väsby kommun i mitten men över riket i övrigt. Det finns utmaningar i att färre elever har uppnått godkänt betyg i matematik, svenska eller gymnasiearbetet (vilket krävs för att erhålla gymnasieexamen).

Figur 36. Andel gymnasieelever med examen inom fyra år i jämförelse med andra kommuner i länet.

3.3.3 Vuxenutbildningen

Upplands Väsby genomför vuxenutbildning i samverkan med tio andra kommuner i nordöstra Stockholm, Vux Norrort. Inom vuxenutbildningen sker ett aktivt arbete för att säkerställa att möta individens behov av utbildning och arbetsmarknadens behov av kompetens. Vuxenutbildningens resultat kan vara svårt att utvärdera då eleverna är vuxna och livssituationen snabbt kan förändras. Avbrutna studier kan exempelvis bero på att individen fått arbete.

Avseende det kommunala aktivitetsansvaret (KAA) visar utvecklingen på en fortsatt positiv trend där fler ungdomar hittar sysselsättning, återupptar studier eller på annat sätt rör sig mot en mer meningsfull tillvaro.

	2022	2023	2024
SFI	1040	888	1496
Grundläggande	665	545	1084
Gymnasiala (Fristående)	978	1081	2058
Yrkesutbildning	777	884	746
Antagna totalt	3460	3398	5384

Figur 37. Antal elever per utbildningsområde, antal och andel 2024. Källa: Vux Norrorts Alvis.

Vuxenutbildningen har under de senaste åren förstärkts och sedan 2022 finns Lärcentrum där olika typer av stöd erbjuds till de som deltar i olika utbildningar. De olika stöden har lett till att skolresultaten har förbättrats.

	2022	2023	2024	2022	2023	2024
Antal-Andel studieavbrott	63	53	51	8 %	7 %	7%
Antal-Andel med godkända betyg	396	403	435	50 %	55 %	58
Antal-Andel med icke godkända betyg	52	47	42	7 %	6 %	6%
Antal-Andel ej påbörjat	280	230	225	35 %	31 %	30
Totalt antagna	791	733	753	100 %	100 %	100%

Figur 38. Elever med behov av stöd, antal och andel 2024. Källa: Vux Norrorts Alvis.

3.3.4 Näringslivet i Väsby

Kommunen är Upplands Väsby kommuns största arbetsgivare och därmed en viktig aktör på den lokala arbetsmarknaden. Kommunen är bland annat på grund av sin geografiska placering attraktiv för företag att etablera sig i. Företagen på den lokala arbetsmarknaden verkar inom flertalet branscher.

Ett arbete har påbörjats under 2024 med att ta fram ett hållbarhetsavtal för näringslivet. Syftet med avtalet är att kommunen och näringslivet tar ett gemensamt lokalt ansvar för ett hållbart Upplands Väsby genom en gemensam plattform. Avtalet utgår från ekologisk och social hållbarhet och fokus kommer att ligga på tre hållbarhetsområden. Hållbara arbetsplatser, hållbar resursanvändning och hållbart samhälle.

3.3.4.1 Antal företag

Per september 2024 fanns det totalt 4 052 registrerade företag, det är 88 fler företag än vid samma period 2023. Av dessa var:

- 2 393 aktiebolag, det är 88 fler aktiebolag än vid samma period 2023.
- 115 handelsbolag, det är 9 fler handelsbolag än vid samma period 2023.
- 1 544 enskilda näringsverksamheter. Det är 8 färre än vid samma period 2023.

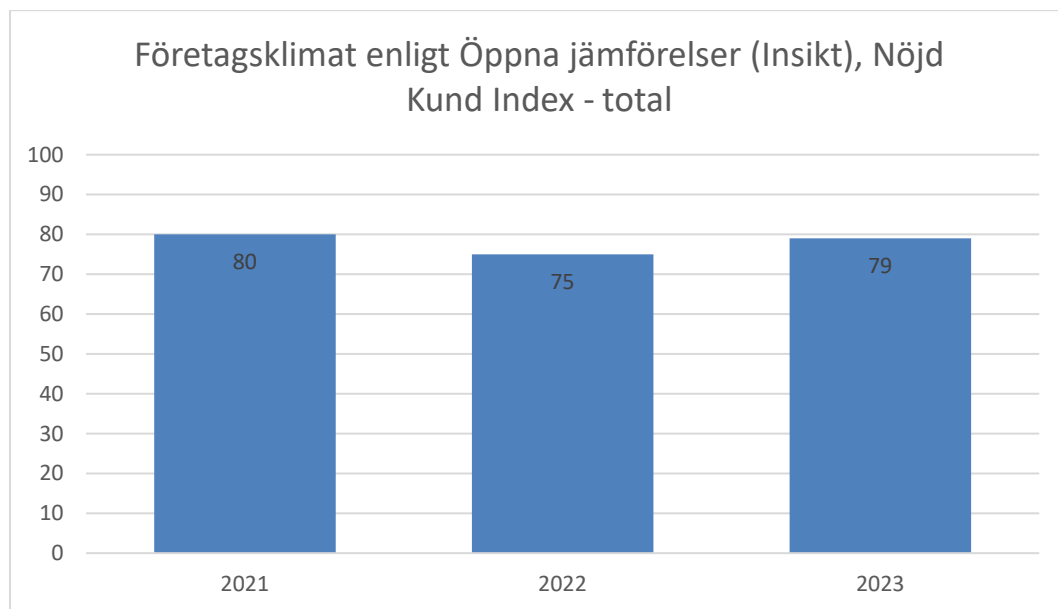
Figur 39. Fördelning av storleksklass på arbetsställe samtliga arbetsställen minst 300 000 kr omsättning inkl. filialer 2021.
Källa: UC

Ovan statistik visar att kommunen domineras, sett till antal anställda, av mindre företag med upp till 50 anställda.

Upplands Väsby's lokala arbetsmarknad har vuxit långsammare än tillväxten av invånare i arbetsför ålder. Det innebär att det befintliga näringslivet har haft svårt att erbjuda nya arbetstillfällen, vilket har fått konsekvensen att utpendlingen har ökat över tid. Kommunens näringslivsstrategi syftar till att stärka företagsklimatet samt bidra till att antalet etableringar och arbetsplatser i kommunen ökar.

Kommunen har under 2024 fortsatt sitt samarbete med de mindre företagen i form av affärsutvecklings-, rekryterings- och nätverksstöd.

Service och bemötande från kommunens myndighetsfunktioner gentemot Väsby's företag får fortsatt gott i undersökningen Nöjd Kund Index (NKI) som Sveriges kommuner och regioner (SKR) genomför varje år. Öppna jämförelser företagsklimat är en kvalitetsmätning av kommunernas myndighetsutövning och service gentemot företag. Undersökningen sker i samverkan med Stockholm Business Alliance (SBA).

Figur 40. Resultat företagsklimat enligt SKR NKI mellan 2022 till och med 2024.

I Svenskt Näringslivs ranking 2024 placerar sig Upplands Väsby på plats 54 av Sveriges 290 kommuner vilket är en förbättring med sju platser jämfört med 2023. I länet placerar sig kommunen 2024 på plats 10 jämfört med plats 11 2023. Företagen i kommunen gav företagsklimatet ett sammanfattande omdöme på 3,7 på en sex gradig skala, vilket är över Sverigesnittet på 3,5.

3.3.4.2 Väsby Promotion

Väsby Promotion är en politisk oberoende ideell förening, vars övergripande mål är att ge Upplands Väsby en tydlig profil till gagn för näringsliv, Väsbybor och kommun. Det är ett partnerskap mellan föreningen och kommunen som varat mer än 25 år. Praktiskt görs det genom att föreningen erbjuder en mötesplats och ett nätverk för idé- och affärsutbyte företagen emellan, ny kunskap genom nätverket, kommunen och andra externa parter. Föreningen fungerar också som företagens representant i näringslivs- och utvecklingsfrågor i Väsby.

Väsby Promotion erbjuder på uppdrag av kommunen stöd till de personer som vill starta eget företag genom Väsby Startup. Lika så finns ett gemensamt arbete med att stärka högstadielävers och studie-/yrkesvägledarnas kunskap om arbetslivet och existerande yrken.

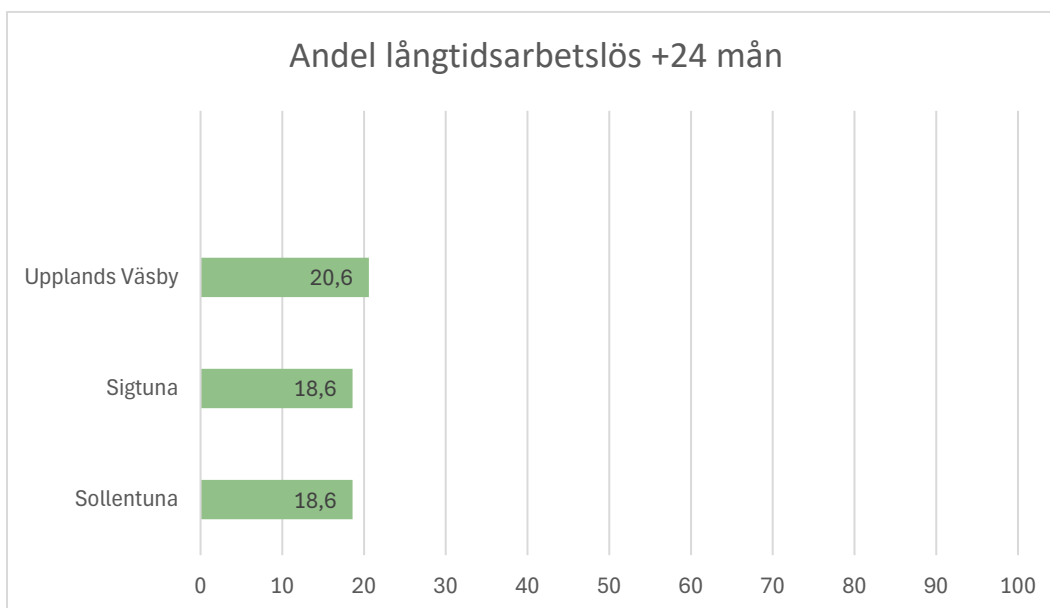
3.3.5 Arbete och sysselsättning

Enligt den preliminära statistiken från SCB per 2024-12-31 så har Upplands Väsby en sysselsättningsgrad som ligger något över genomsnittet för kommunerna i Stockholms län.

Geografi	Totalt sysselsatta	Befolkning dec 2024	Andel sysselsatta
Upplands Väsby	25 147	50 323	50,0%
	Totalt utrikesfödda	Befolkning dec 2024	
Upplands Väsby	10 542	50 323	20,9%
Geografi	Totalt sysselsatta	Befolkning dec 2024	Andel sysselsatta
Stockholms län	1 264 246	2 473 307	51,1%
	Totalt utrikesfödda	Befolkning dec 2024	
Stockholms län	385 522	2 473 307	15,6%

Figur 41. Sysselsatta 15–74 år efter bostadens belägenhet. Källa SCB

Arbetsförmedlingen hanterar huvudsakligen det största flödet av arbetssökande. Kommunens fokus ligger på grupper som Arbetsförmedlingen har svårt att utveckla fungerande insatser till. Ungdomar, utrikesfödda och långtidsarbetslösa som kan behöva flera parallella insatser för att komma ut på arbetsmarknaden.

Figur 42. Långtidsarbetslöshet +24 mån, andel (procent), Stockholms län per 2024-12-31. Källa: Arbetsförmedlingen.

Kommunen arbetar med att på olika sätt stötta de Väsbybor som befinner sig i arbetslöshet. Insatser bedrivs genom Samordningsförbundet bestående av Upplands Väsby, Sigtuna och Sollentuna kommun, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och regionen. Arbetsmarknadsinsatser genomförs även genom Etableringslyftet, ett gemensamt samarbete mellan Upplands Väsby, Sigtuna och Sollentuna kommun som finansieras av Europeiska socialfonden (ESF).

Bland annat har nedan verksamheter genomfört insatser och åtgärder under 2024:

- Arbetsmarknadsenheten arbetar med arbetssökande personer från 16–65 år samt nyanlända som anvisats från Migrationsverket till kommunen.
- Samordningsförbundet arbetar för att förbättra och utveckla samverkan mellan myndigheterna så ingen person ska hamna ”mellan stolarna” utan få det stöd som behövs för att närma sig egen försörjning. Verksamheten sätter personen i centrum och kombinerar olika resurser så att den kan stödja människor i komplexa livssituationer
- Biblioteket har arbetat med stöd och kompetensutveckling till Väsbybor, bland annat genom att erbjuda språkträning i svenska, arbetsmarknadskunskap och initial kunskap

inför körkortsutbildning i samverkan med studieförbund i Sigma Centrum, samt samverkat med Etableringslyftet och vuxenutbildningen.

- Etableringslyftet är ett samarbete mellan de tre kommunerna Upplands Väsby, Sigtuna och Sollentuna. De arbetar med utrikesfödda och deras väg till arbete på den gemensamma arbetsmarknaden som de tre kommunerna representerar. De deltog även 2024 på Järvaveckan med egen tältplats. Där medverkade kommunernas ledande politiker, representanter från polisen, arbetsförmedlingen, Svenskt näringsliv och akademien.
- Social och omsorgskontoret erbjuder arbetsinriktad daglig verksamhet för personer med rätt till insats enligt LSS (Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade). Verksamheten arbetar även för att underlätta och möjliggöra anpassad anställning för de som önskar.
- Hammarby församling och Equemeniakyrkan erbjuder medborgarna stöd och rådgivning kring vägen till arbete. De medverkar även i arbetsgivarkontakter och bidrar aktivt till att personer kommer ut i arbete.

3.3.5.1 Feriejobb för ungdomar

Kommunen har i många år haft kommunala feriejobb för ungdomar i kommunen. Antalet ferieplatser ökades under 2024 vilket gav totalt 347 gymnasieungdomar möjlighet att ha sysselsättning under sommarlovet. En utökad satsning gjordes även under höstlovet. Kommunen erbjöd höstlovsjobb till 50 gymnasieungdomar, resultatet blev 21 ungdomar som jobbade. Det är första gången som ungdomar i kommunen erbjuds jobb under höstlovet. Även högstadeelever erbjuds feriejobb. 2024 utökades dessa så att 70 ungdomar under sommaren arbetade i kommunens fritidsgårdar. Satsningen är en del av det pågående arbetet med att på bred front arbeta med social hållbarhet genom förebyggande arbete för att öka tryggheten i samhället, skapa mer sysselsättning och fritidsaktiviteter för Väsby ungdomar.

3.3.6 Kultur och fritid

Kultur- och fritidskontoret har fortsatt att erbjuda kostnadsfria insatser för barn och ungdomar. Ungdomsenhetens nya verksamhet Libra i Sigma har arrangerat lägerverksamhet under fyra sommarveckor i samverkan med racketanläggningen RQT för cirka 60 ungdomar boendes i Sigmaområdet. Under hösten och vintern genomfördes uppföljande aktiviteter för RQT-lägers deltagare. Efter lägret började 14 deltagare i organiserad idrottsaktivitet. Biblioteket har haft After-schoolverksamhet för barn i mellanstadiet i Sigmalokalen. Ett lyckat initiativ från kulturskolan var sommarjobb för ungdomar i en sommarorkester. Fler ungdomar än tidigare år har haft feriejobb på fritidsgårdarna.

Andra exempel på vad som arrangerats och genomförts under året genom Kultur och fritidskontoret är lovbio, schackturnering i Messingen, lovkurser i kulturskoleämnena stop motion, teater, dans och konst, cirkusskola, familjezumba, parkteater och aktiviteter på biblioteket.

3.4 Uppväxtvillkor och folkhälsa

En god start i livet är avgörande för barns livsvillkor och hälsa, såväl under uppväxten som senare i vuxenlivet. Att få en god start i livet med goda ekonomiska och fysiska uppväxtvillkor, trygga relationer till vuxna, goda kamratrelationer samt lek och lärande, är viktigt för att uppnå kognitiva, mentala, sociala och motoriska färdigheter. Att barn

Kommunen bidrar till hälsa för invånarna och barns uppväxtvillkor genom exempelvis förskola, skola, socialtjänst, kultur och fritid samt goda livsmiljöer. Ansvar för barns uppväxtvillkor delas också med andra aktörer som civilsamhället, näringslivet, regionen och staten varför samverkan med dem är central för att lyckas

Projektet socialtjänstens omställning inleddes 2024 i kommunen. Syftet med projektet är att samordnat, systematiskt och strukturerat bilda en uppfattning om var kommunen står idag och vilka förändringar som behöver göras för en framgångsrik omställning. Detta för att kunna möta den nya lagstiftningens krav och medborgarnas behov. Syftet är även att påbörja omställningsarbetet. En rad aktiviteter har skett inom ramen för projektet, bland annat en genomgång av lagförslaget och föreslagna förändringar, deltagande i Nationell Uppföljning av Socialtjänstens Omställning (NUSO) – Tre delstudier har genomförts tillsammans med barn och unga och en kartläggning kring kommunens nuvarande insatser och hur dessa stämmer överens med de nya intentionerna i socialtjänstlagen.

3.4.2.1 Kulturskolan

Med åren har verksamheten breddats. I dagsläget finns det över 1 200 kursdeltagarplatser fördelade på ämnena musik, cirkus, teater, konst och animation. Under 2024 har kulturskolan fått ett ökat ekonomiskt anslag. En av satsningarna är en särskild cirkusskola för barn med intellektuella funktionsnedsättningar. Kommunen har även tillsammans med Vallentuna startat en talangskola för slagverkare.

Under 2024 utökades och breddades satsningen, som startade 2023, för möjligheterna till en aktiv sommar i Väsby. Kommunen tillsammans med civilsamhället gjorde en stor gemensam informationssatsning om vad som fanns att göra under sommaren i kommunen.

Den ideella föreningen En Frisk Generations (EFG) familjeprogram har funnits i Upplands Väsby sedan 2017 och stöds av kommunen, Stena fastigheter samt Väsbyhem. EFG erbjuder under perioden mars-november organiserade utomhusaktiviteter med fokus på idrott och rörelse, kunskap om hälsosamma levnadsvanor och en social gemenskap i närområdet. Aktiviteterna skedde i Sigma och centrala Väsby. Kommunen samarbetade även med RQT Stora Väsby som har paddel- och tennis för att skapa RQT Sumer camp där barn erbjöds gratis sommarläger. Samfunden i Upplands Väsby hade sommaraktiviteter genom bland annat sommarcaféer, sommarkollo, utflykter och läger.

3.4.2.3 Aktiviteter efter skoltid

Väsby skola har tidigare brottats med elevfrånvaro och en hög andel underkända elever. Efter senaste läsåret ser skolan att andelen elever med gymnasiebehörighet ökar kraftigt. Förbättringen sker efter en rad effektiva insatser för att få fler elever att klara skolgången. Personal på Väsby skola har startat en rad aktiviteter för eleverna efter skoltid. Målet är att fler barn ska erbjudas meningsfull sysselsättning efter skoldagen och att elever inte lockas in i skadliga miljöer, såsom gäng med koppling till kriminell verksamhet. På programmet står bland annat fotboll, basket, musik, teater och matlagningskurser. Under hösten startades ett samarbete mellan En Frisk Generation och Väsbyskolan där EFG två gånger i veckan i anslutning till skoldagens slut erbjöd aktiviteter för eleverna på skolan. Även bibliotekets filial Kultur i Sigma anordnade after-school för mellanstadieelever.

3.4.2.4 Paracamp

Kommunens kommunala bostadsbolag Väsbyhem har under 2024 anordnat paracamp i samverkan med Bollstanäs sportklubb. Omkring femton deltagare med funktionsnedsättning fick under en sommarvecka möjlighet att testa på olika sporter tillsammans på ett läger lokalt i Väsby i BSK:s regi.

3.4.2.5 Forskningsprojektet Hjärnvägen

Upplands Väsby kommun har genomfört ett forskningsprojekt, Hjärnvägen, som syftar till att förebygga minnesnedsättning hos äldre. Projektet ger personer individuellt och gruppstöd med bland annat minnesträning, kost och motion för att skapa förutsättningar att ha goda livsvillkor i hög ålder. Projektet har även startat en grupp som kallas Andra spåret. Det är en självständig variant i projektet där stödet från kommunen består i gruppträffar, men där deltagarna uppmuntras att tillsammans hjälpa och stödja varandra i syfte att nå sina personliga mål. Detta ger möjlighet till fler deltagare. I oktober gjordes en uppföljning av de livsstilsförändringar de genomfört, resultaten visar i stort att de har fått liknande positiva effekter som första gruppen.

Ytterligare en uppföljning av bägge grupperna kommer att genomföras i maj 2025. Gruppdeltagarna har följts både av projektledare och forskare för att utvärdera vilken av metoderna som är effektivast för att på sikt möjliggöra att fler Väsbybor kan delta. Under senhösten påbörjades planeringen för nästa fas, att implementera Hjärnvägen på befolkningsnivå.

3.4.2.6 SIV – katastrofövning

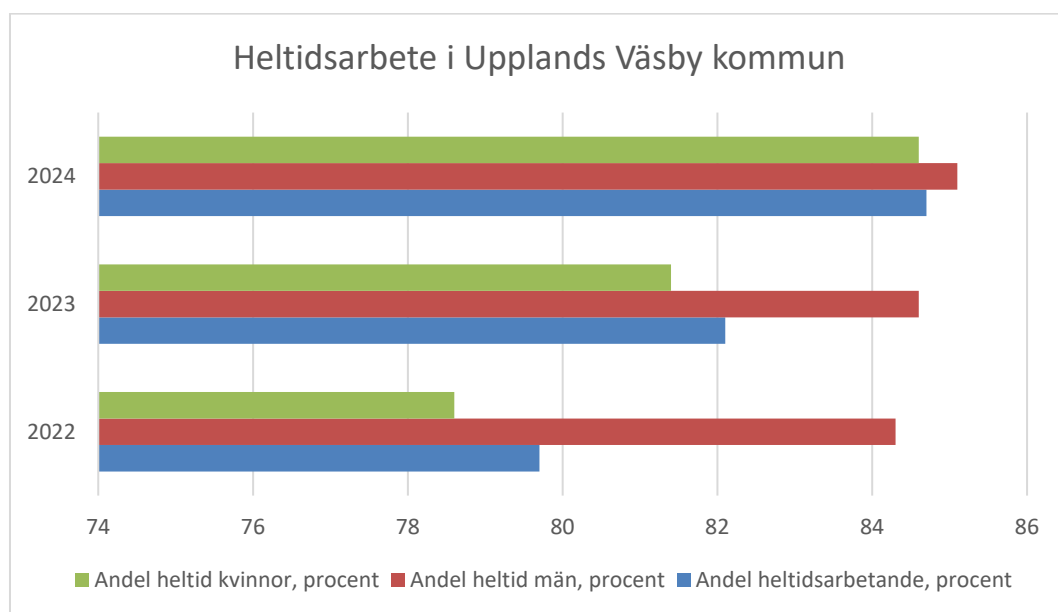
Övning SIV, Sjuksköterskor i Väsby, genomfördes vid fyra tillfällen under 2024. SIV är en katastrofövning för sjuksköterskor verksamma på särskilda boenden inom kommunen. Syftet

var att ge deltagarna fördjupade kunskaper i katastrofmedicin med fokus på omhändertagande av akuta skador. Övningen samlade totalt 80 deltagare, sjuksköterskor från både kommunala och privata verksamheter samt statister som agerade skadade för att simulera realistiska scenarier. Övning SIV var en omfattande och lyckad katastrofövning som gav sjuksköterskor i Upplands Väsby kommun förbättrade kunskaper och färdigheter i att hantera akuta medicinska situationer. Genom en kombination av teori, praktisk träning och realistiska scenarier har deltagarna fått ovärderlig erfarenhet som kan bidra till att rädda liv och förbättra vården vid särskilda boenden.

3.5 Kommunen som arbetsgivare

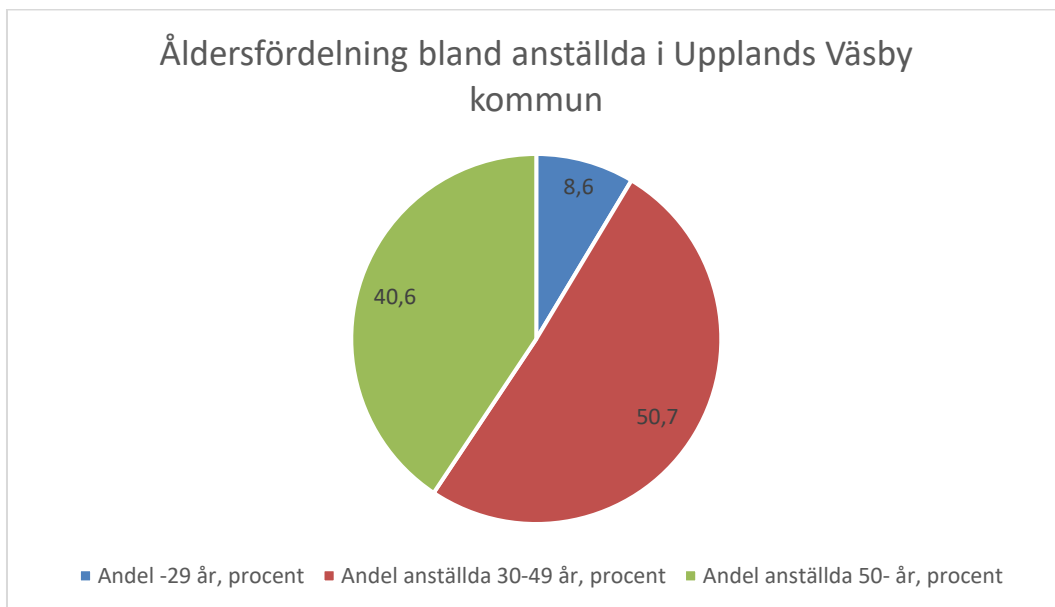
Kommunens viktigaste resurs är medarbetarna och målsättningen är att vara en arbetsplats där medarbetare trivs, utvecklas och får använda sin kompetens och kreativitet.

I Upplands Väsby kommun arbetar 2 670 personer, varav 1823 personer är tillsvidareanställda. Därmed är Upplands Väsby kommun den största arbetsgivaren i kommunen. En tydlig utveckling har skett de senaste åren mot en mer jämställd situation gällande heltidsarbete. Även andelen heltidsanställda har haft samma tendens.

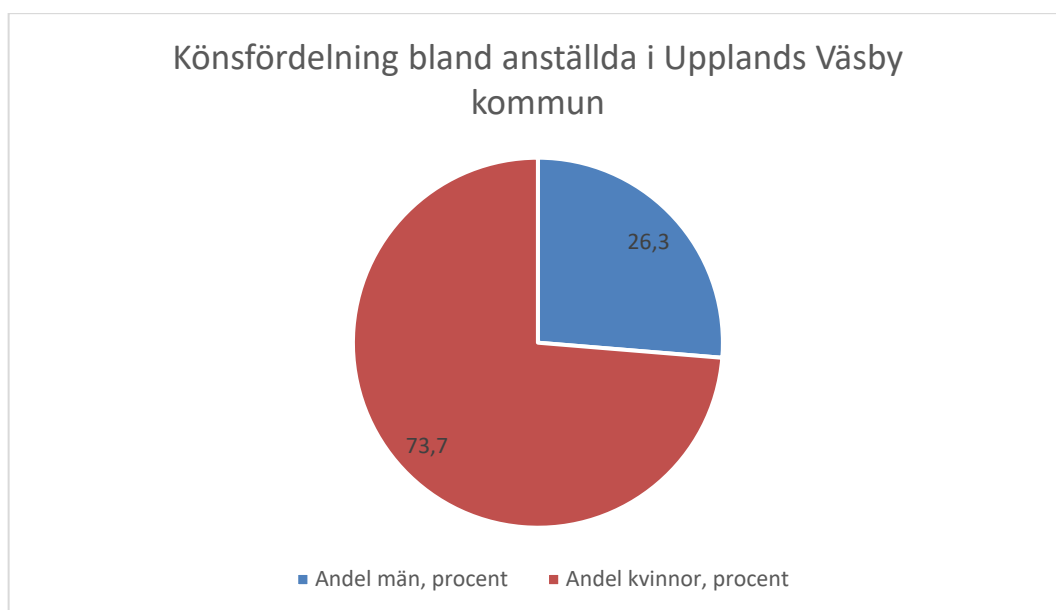
Figur 43. Fördelning mellan heltidsarbetande män och kvinnor i Upplands Väsby kommun.

Åldersfördelningen i kommunen är relativt jämn när det kommer till personer 30 år och äldre. Dock är andelen anställda under 30 år en liten del av personalstyrkan. Detta ses även på nationell nivå i kommunerna.

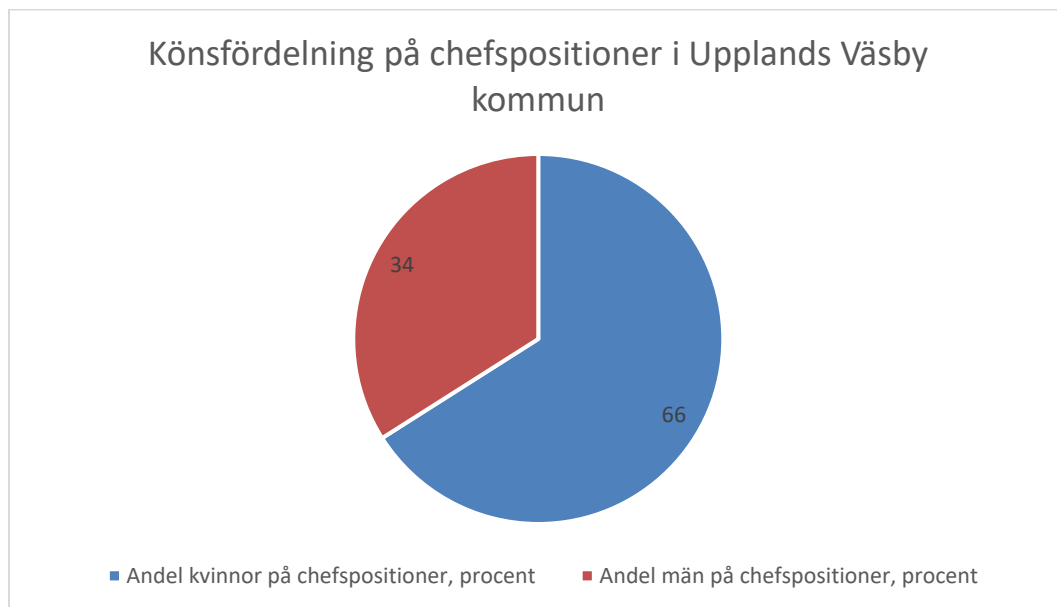
Figur 44. Åldersfördelning bland anställda i Upplands Väsby kommun.

I Upplands Väsby kommun arbetar det fler kvinnor än män. Detta är något som även syns i övriga kommuner.

Figur 45. Könsfördelning hos anställda i Upplands Väsby kommun.

Upplands Väsby kommun ligger något lägre en jämn könsfördelning än rikssnittet, i Sveriges kommuner var andelen kvinnliga chefer 72 procent 2023 enligt SKR. För Upplands Väsby kommun under 2024 är andelen kvinnliga chefer 71 procent.

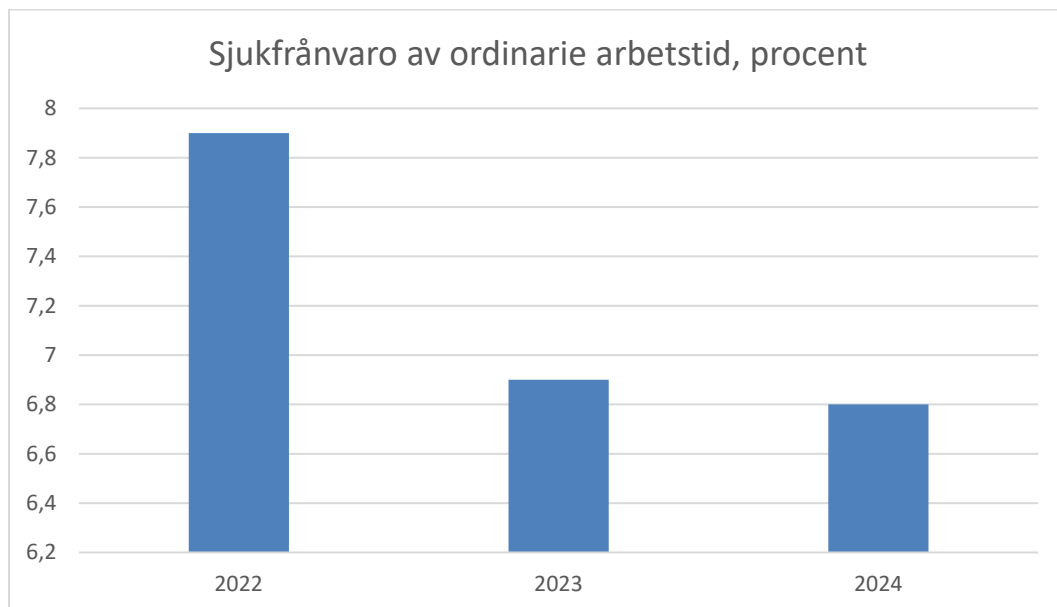
Figur 46. Könsfördelning på chefspositioner i Upplands Väsby kommun.

En hållbar arbetsplats innebär att det finns en arbetsmiljö som gör att medarbetare kan hålla hela arbetslivet. Det innebär också en inkluderande arbetsplatskultur där alla medarbetare oavsett kön, könsidentitet och uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder har samma möjligheter att trivas och utvecklas. I Upplands Väsby kommun finns styrdokument för arbetsmiljö, diskriminering och jämställdhet för det systematiska organisatoriska och sociala arbetsmiljöarbetet. Det finns även verktyg för att rapportera tillbud och olyckor.

Kommunen arbetar aktivt för att säkerställa att både medarbetare och chefer har rätt kompetens för att kunna möta de behov och krav som verksamheterna ställs inför, både på kort och lång sikt. Detta arbete riktas såväl internt mot befintliga medarbetare som externt för att attrahera nya medarbetare. Målet är att skapa en attraktiv arbetsplats med en god arbetsplatskultur, tydliga karriärmöjligheter och en hållbar arbetsmiljö där medarbetarna trivs och utvecklas. En positiv arbetsmiljö där alla tar ansvar för sin egen utveckling och bidrar till verksamhetens framgång är centralt för att behålla kompetens och långsiktigt säkerställa kommunens verksamheter. Programmet följs upp kontinuerligt genom tematräffar och chefscoachning. En ny chefsprofil, baserad på den forskning som UL bygger på, implementeras successivt i relevanta styrdokument. Som nästa steg påbörjades arbetet med utvecklande medarbetarskap, där en pilot genomfördes under året på bygg- och miljökontoret.

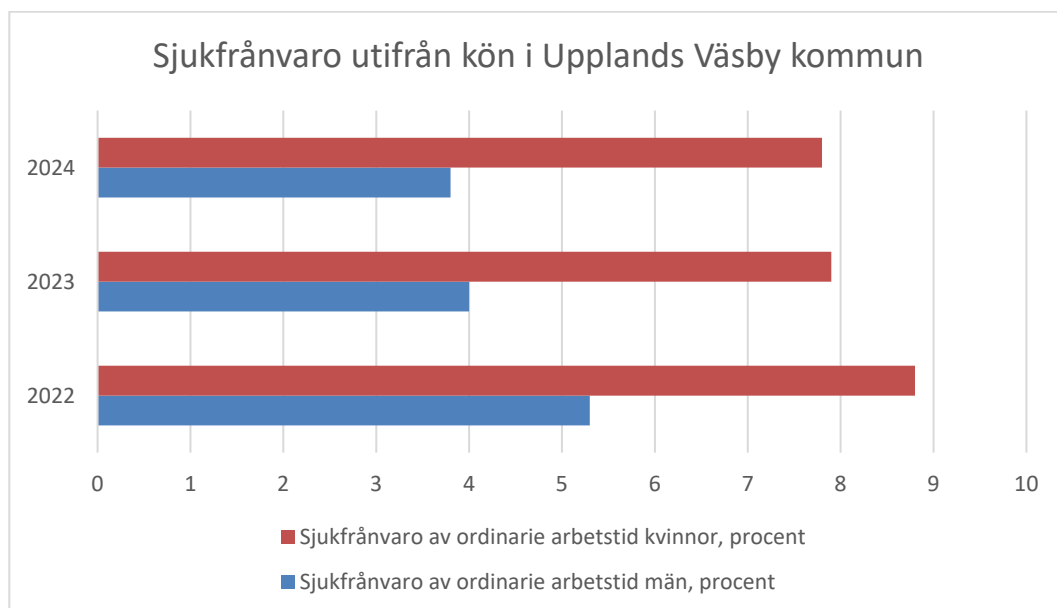
En kompetenskartläggning av hela kommunens verksamhet genomfördes under 2022. I kartläggningen framkom att det för kommunens del råder brist på vissa yrkesroller, vilket har resulterat i samarbeten med utbildningsinstanser och erbjudande av praktikplatser och mentorskap.

Upplands Väsby kommuns sjukfrånvaro bland medarbetare minskar.

Figur 47. Sjukfrånvaro av ordinarie arbetstid i Upplands Väsby kommun för år 2022, 2023 och 2024.

När det gäller skillnaden i sjukfrånvaro för män och kvinnor så har kvinnor en högre sjukfrånvaro än män. Sjukfrånvaron har sjunkit i jämförelse med föregående år både hos män och kvinnor.

Figur 48. Sjukfrånvaro utifrån kön i Upplands Väsby kommun för år 2022, 2023 och 2024.

Kommunledningskontoret

Jimmy Rudemyr

Miljöstrateg